

לקוטי תורה • שמיני עצרת • מאמר 2

ביום השמיני עצרת תהיה לכם

”ביום השמיני עצרת תהיה לכם”

הנשמה יורדת לעולם הזה עד למדרגה נמוכה כל כך, מפני שרק כאן, במקום שבו אור אין סוף שקודם לכל העולמות מוסתר, היא יכולה לעשות תשובה: לשוב ולהתאחד עם עצמותו של ה', שלמעלה משם הוי', מדרגה גבוהה מכל שכל בגן עדן. בשמיני עצרת מתאחדים עם אותה מדרגה שהושגה ביום הכיפורים, והיא נקלטת ונשמרת; ה"אב" הנסתר — חכמה, התורה שבכתב — מתגלה ומאיר בקרבה כמו ה"אם" — בינה, התורה שבעל פה. זוהי שמחת תורה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likkuteitorah.com/he/likkutei-torah/shemini-atzeres/2/

הנקודה

הנשמה יורדת לעולם הזה עד למדרגה נמוכה כל כך, מפני שרק כאן, במקום שבו אור אין סוף שקודם לכל העולמות מוּסתר, היא יכולה לעשות תשובה: לשוב ולהתאחד עם עצמותו של ה', שלמעלה משם הוי', מדרגה גבוהה מכל שכר כגן עדן. בשמיני עצרת מתאחדים עם אותה מדרגה שהושגה ביום הכיפורים, והיא נקלטת ונשמרת; ה"אב" הנסתר — חכמה, התורה שבכתב — מתגלה ומאיר בקרבה כמו ה"אם" — בינה, התורה שבעל פה. זוהי שמחת תורה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

אונקלוס מתרגם "עצרת" כ"כנופיא": בשמיני עצרת כל הנשמות מתכנסות אל שורשן. בין אין סוף לעולם שלנו יש אינספור מדרגות ביניים; כדי לעלות אפילו לגן עדן התחתון, הנשמה צריכה לעבור בנהר דינור ולשכוח את העולם הזה, וכך בכל מדרגה שמעליו. מדוע נדרשת ירידה כה גדולה? מפני ששם הוי', שבכוחו נבראו העולמות, אינו אלא "זיו", ושכרו של גן עדן הוא התענוג בזיו הזה. תשובה, ש"קדמה לעולם", מגיעה למעלה משם הוי', לעצמותו של ה', והיא מתגלה רק בעולם הגשמי הזה, שבו תחילתן נעוצה בסופן. ישראל מגיעים אליה בנעילה ביום הכיפורים. כוחה מביא לשמחת תורה: התורה שבכתב היא האב הרחוק — חכמה, "איין"; התורה שבעל פה היא האם הקרובה — בינה. באמצעות הביטול של יום הכיפורים, בדומה לעובר במעי אמו, גם מדרגת האב נקבעת בישראל: אין נעשה אני, ושתי התורות מתאחדות. הדבר הוא מעין הכנה לעתיד לבוא, כשאנכי והתורה הפנימית יתגלו, ו"עין בעין יראו".

מבנה

1	ההתכנסות וסולם העולמות	¶1-5
עצרת פירושה כינוס הנשמות אל מקורן. בין אין סוף לעולם הזה יש אינספור מדרגות ביניים; גן עדן התחתון הוא "תחילת מעשיך", המקום שנועד לאדם, והוא מושג באמצעות "היום הראשון" שקדם לבריאה, מפני שה' רצה דירה בתחתונים.		
2	השאלה: מדוע נדרשת ירידה כה גדולה?	¶6-7
כדי להיכנס אפילו לגן עדן התחתון, הנשמה צריכה לשכוח הכול. איזו עלייה מצדיקה ירידה כזאת, וכיצד הירידה עצמה מביאה אליה?		
3	תשובה שלמעלה משם הוי'	¶8
הוי' אינו אלא זיו, והתענוג של גן עדן הוא בזיו הזה. תשובה, שקדמה לעולם, מאחדת את הנשמה עם העצמות שלמעלה משם הוי'; היא מתגלה רק בעולם הגשמי הזה, וכל ישראל מגיעים אליה ביום הכיפורים.		
4	אב ואם: שתי התורות	¶9-10
התורה שבכתב היא האב הרחוק, חכמה, שרק רומז; התורה שבעל פה היא האם הקרובה, בינה, שמפתחת את הדברים. בעבודת ה', בינה היא התבוננות שמוליכה אהבה ויראה.		
5	אין נעשה אני: שמחת תורה	¶11
חכמה היא ביטול בפני האין. באמצעות ה"עיבור" של יום הכיפורים, מדרגת האב מאירה ומתקרבת כמו האם; שמיני עצרת קולט אותה מלמטה, והחיבור של שתי התורות הוא שמחת תורה.		

6 הגילוי העתידי וקריעת ים סוף

לעתיד לבוא יתגלו אנכי והתורה הפנימית, ומה שלמעלה מהשגה ייראה "עין בעין"; קריעת ים סוף הייתה מעין גילוי מוקדם לכך, כאשר חכמה האירה בתוך בינה באמצעות הפלא העליון.

7 "זה היום": כוחה של תשובה

כל זאת נובע מתשובת יום הכיפורים, "היום" ששורשו בכתר שלפני הבריאה. רק בעולם הזה האדם יכול להשתנות מן הקצה אל הקצה, כפי שעשה רבי אלעזר בן דורדיא; לכן "נגילה ונשמחה בו".

מושגים

עצרת (כינוס וקליטה) עצרת

נקראת מלשון כנופיא, כינוס כל הנשמות אל שורשן, וגם מלשון קליטה: האור שהושג ביום הכיפורים נקלט ונשמר בשמיני עצרת.

זיוזיו

שם הוי', שבכוחו נבראו העולמות, אינו אלא זיו של ה', כמו קרני השמש. הנשמות בגן עדן מתענגות בזיו הזה, שכן רק אותו אפשר להשיג.

תשובה תשובה

לא רק התרחקות מן החטא, אלא השבת הנשמה אל שורשה, תוך התאחדות עם העצמות שלמעלה משם הוי'. היא "קדמה לעולם" ואפשר להגיע אליה רק בעולם הגשמי הזה.

על הוי' על הוי'

"אז תתענג על הוי'": תענוג שלמעלה משם הוי', גבוה יותר מהזיו שבגן עדן, ושאותו משיגים באמצעות תשובה.

אב ואם (חכמה ובינה) אב ואם

התורה שבכתב וחכמה הן האב הרחוק, שרק רומז; התורה שבעל פה ובינה הן האם הקרובה, שבה הדברים מתפתחים.

אין ואניאין ואני

חכמה נמשכת מן האין, אין סוף שאי אפשר להשיגו. כשהיא מתגלה ומתקרבת, אין — אותן אותיות — נעשה אני.

עיבור עיבור

ביום הכיפורים הנשמות מתאחדות עם מקורן כעובר שאוכל ממה שאמו אוכלת; בשמיני עצרת הן מקבלות גם מ"מה שאביו אוכל" — מדרגת חכמה.

נעוץ תחילתן בסופן נעוץ תחלתן בסופן

המדרגה הגבוהה ביותר, שלמעלה מכל העולמות, קשורה לנמוכה ביותר; לכן העצמות מאירה בעולם הגשמי הזה ומאפשרת תשובה.

קטע 1 • 11-5

ההתכנסות וסולם העולמות

1 ביום השמיני עצרת¹ תהיה לכם. ותרגם אונקלוס² כנישין תהי לכון פיי כנישין התאספות והתקבצות

יחד למקום אחד דהיינו שכל בני ישראל יתקבצו כולם להכלל במקום אחד במקורם ושרשם.³

"ביום השמיני עצרת תהיה לכם". אונקלוס מתרגם: "כנישין תהי לכון". פירוש המילה "כנישין" הוא אסיפה והתקבצות יחד למקום אחד; כלומר, כל בני ישראל יתקבצו כולם כדי להיכלל במקום אחד, במקורם ובשרשם.

המאמר פותח בפסוק התורה על שמיני עצרת, היום השמיני שלאחר שבועת ימי הסוכות. אונקלוס, התרגום הארמי הקלאסי של התורה, מתרגם את "עצרת" כ"כנישין", כלומר "אסיפה". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כמובן רוחני: ביום הזה מתכנסות כל נשמות ישראל וחוזרות למקורן ולשרשן האחד.

והענין הוא כי בראש השנה אומרים זה היום תחילת מעשיך⁴ זכרון ליום ראשון⁵ וביאור הענין כי

...והענין הוא: בראש השנה אומרים "זה היום תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון". וביאור הענין הוא ש

כדי להסביר מה פירושה של אותה התאספות, הוא חוזר לראש השנה, שבו בתפילת מוסף, בברכת זיכרונות, מכנים את היום "תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון". שני הביטויים יפורשו כך: "תחילת מעשיך" היא נקודת התחלה בתוך הבריאה, ו"יום ראשון" הוא מה שקודם לכל הבריאה.

הנה השתלשלות העולמות וירידתן מדרגה אחר מדרגה מריש כל דרגין כו' רבים ועצומים הם עד אין חקר ואין מספר

השתלשלות העולמות וירידתם מדרגה אחר מדרגה, מ"ריש כל דרגין" וכו', רבות ועצומות הן, למעלה מכל חקר ומספר.

השתלשלות היא ירידתו ההדרגתית של אור ה' דרך אינספור מדרגות, מן הגבוהה ביותר, המכונה בלשון זוהר "ריש כל דרגין", ועד לעולמנו. אדמו"ר הזקן מדגיש שמספר המדרגות הללו אינו ניתן למנייה.

כי מא"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו קץ ואין לו תכלית לא היו עולמות יכולים להיות עולמות נבראים

כי מאין סוף ברוך הוא, שכמו שמו כן הוא — אין לו קץ ואין לו תכלית — לא היו יכולים להיות עולמות נבראים

מדוע יש מדרגות רבות כל כך? מפני שה' הוא אין סוף, כלומר ללא סוף, ושמו מעיד על מהותו: הוא בלתי מוגבל. דבר סופי אינו יכול לנבוע ישירות מן האין-סוף; אלמלא כן, לא היו יכולים להתקיים עולמות נבראים ומוגבלים.

שהם בעלי גבול ויש להם קץ ותכלית רק עד אחר ריבוי השתלשלות ממוצעים ג"כ בלי קץ ותכלית וענין הממוצעים הם

שהם בעלי גבול ויש להם קץ ותכלית, אלא לאחר ריבוי גדול של השתלשלות וממוצעים, שגם הם בלי קץ ותכלית. וענין... הממוצעים הוא

עולמות סופיים מתהווים רק לאחר שרשרת ארוכה של מדרגות ביניים, שכל אחת מהן מחברת בין המדרגה שמעליה לזו שמתחתיה; גם הממוצעים הללו רבים מספור. כעת מובאת דוגמה לממוצע כזה.

כמו ג"ע התחתון שהוא הממוצע בין⁶ עולמות הרוחנים ובין עוה"ז הגשמי וכמ"ש בזהר⁷ דכל דיוקנין דלעילא ותתא משתכחין תמן⁸ והיינו לפי שהוא כלול מעילא ותתא.⁹

כמו גן עדן התחתון, שהוא הממוצע בין העולמות הרוחניים לבין העולם הזה הגשמי. וכמו שכתוב בזהר, שכל הצורות שלמעלה ושלמטה נמצאות שם; והיינו מפני שהוא כלול מלמעלה ומלמטה.

גן עדן התחתון, שבו שוהות הנשמות לאחר החיים בעולם הזה, נמצא בין העולמות הרוחניים לחלוטין לבין העולם הגשמי שלנו. הוזהר אומר שכל ה"צורות" שלמעלה ושלמטה מצויות בו; הוא יכול לחבר בין השניים מפני שיש בו משהו מכל אחד מהם.

2 והנה יש נהר דינור^{10, 11, 12} בין עוה"ז לג"ע התחתון שאפילו צדיקים גמורים מוכרחים לירד ולטבול שם

והנה יש נהר דינור בין העולם הזה לגן עדן התחתון, שגם צדיקים גמורים מוכרחים לרדת ולטבול בו

נהר דינור, "נהר האש" מחזון דניאל, מתואר כמפריד בין העולם הזה לגן עדן התחתון. גם נשמות צדיקים גמורים צריכות לטבול בו בדרךן למעלה.

כדי לטהר את עצמן מגשמיות עוה"ז וחומריותו שמוכרח לשכח שלא יהיה לו כח הזוכר מגשמיות העוה"ז שהוא מסך מבדיל ואין הנשמה יכולה להיות בג"ע.

כדי להיטהר מגשמיות העולם הזה וחומריותו, שכן מוכרחים לשכוח, שלא יהיה להם כוח הזיכרון של גשמיות העולם הזה, שהיא מסך מבדיל, ובלעדיו אין הנשמה יכולה להיות בגן עדן.

הטבילה גורמת לנשמה לשכוח את גשמיות העולם הזה. כל זיכרון של החיים החומריים היה משמש מסך החוסם את הנשמה מן החוויה הרוחנית של גן עדן, ולכן יש להסירו.

3 וכמו ענין מחשבה זרה בתפלה שמבלבלת את האדם בתפלתו [ועמ"ש מזה בד"ה ויהי מקץ¹³ ובד"ה

מראיהם ומעשיהם בפי יתרו ע"ש]

וכמו ענין מחשבה זרה בתפילה, שמבלבלת את האדם בתפלתו. [ועיין מה שכתוב בעניין זה בד"ה "ויהי מקץ" ובד"ה "מראיהם ומעשיהם" בפרשת יתרו, עיין שם.]

הובאה כאן דוגמה מחוויה יומיומית: מחשבה זרה, שאינה קשורה לתפילה, מסיחה את דעתו של האדם. בדומה לכך, זיכרון של העולם התחתון מפריע לנשמה לחוות עולם גבוה יותר; כאן מופנים הקוראים לשני מאמרים אחרים המרחיבים בנושא.

וכן מגן עדן התחתון לעליון¹⁴ צריך ג"כ לשכח ענין ג"ע התחתון שלגבי ג"ע העליון הרי הוא נחשב

כגשמי ממש וכן עד רום המעלות יש כמה מיני ממוצעים כאלו עד אין חקר ואין מספר.

וכך גם במעבר מגן עדן התחתון לגן עדן העליון יש לשכוח את עניין גן עדן התחתון, שכן ביחס לגן עדן העליון הוא נחשב לגשמי ממש. וכך, עד רום המעלות, יש סוגים רבים של ממוצעים כאלה, למעלה מכל חקר ומספר.

אותו דפוס חוזר בכל שלב. במעבר מגן עדן התחתון לגן עדן העליון על הנשמה לשכוח שוב, מפני שגן עדן התחתון נחשב "גשמי" ביחס לגן עדן העליון; ויש אינספור מדרגות כאלה לאורך כל העלייה.

4 וכמאמר הכל ירוממוך סלה¹⁵ וכל החיים יודוך סלה¹⁶ בלי הפסק¹⁷ וכנודע מענין השמיטות והיובלות¹⁸ כו'

וכמאמר: "הכול ירוממוך סלה" ו"כל החיים יודוך סלה" — בלי הפסק; וכידוע מענין השמיטות והיובלות וכו'.

שני ביטויים מן התפילה, שכל אחד מהם מסתיים במילה "סלה", שהגמרא מפרשת כ"בלי הפסק". השבח והעלייה נמשכים ללא סוף, כפי שמראה גם התוכן הקבלי של השמיטות והיובלות, מחזורי עלייה קוסמיים עצומים.

והכל עילוי אחר עילוי עד שמדרגה התחתונה לגבי העליונה כגשמיות תחשב [ועמ"ש בפי ויצא גבי וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך¹⁹]

והכול הוא עילוי אחר עילוי, עד שהמדרגה התחתונה נחשבת לגשמיות ביחס לעליונה. [ועיין מה שכתוב בפרשת ויצא על "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך".]

כל מדרגה עולה למדרגה גבוהה ממנה, ומנקודת המבט של הגבוהה, הנמוכה נראית "גשמית". הטקסט מפנה לדיון בפרשת ויצא על נדרו של יעקב לתת מעשר.

והנה תחלת מעשיך הוא גן עדן התחתון שהוא תחלת עולם העשיה ומזכירין אותו לפי שהוא תכלית ועיקר בריאת האדם שבשבילו נברא.

והנה "תחילת מעשיך" הוא גן עדן התחתון, שהוא תחילת עולם העשיה, ומזכירים אותו מפני שהוא התכלית והעיקר של בריאת האדם, שבשבילו נברא.

כעת מפרש אדמו"ר הזקן את הביטוי מתפילת ראש השנה: "תחילת מעשיך" הוא גן עדן התחתון, ראשית עולם העשיה. הוא מוזכר במיוחד מפני שזהו המקום שנועד לאדם — המטרה שלשמה נברא.

וכמ"ש ויניחם בג"ע לעבדה ולשמרה^{20,21} כו' וכו' הוא שלימות המעשה וכמו שיהיה לימות המשיח. משא"כ בעוה"ז הגשמי בזמן הזה כו' וכמ"ש מזה בד"ה אוסרי לגפן.²²

וכמו שכתוב "ויניחם בגן עדן לעבדה ולשמרה" וכו', ובו שלמות המעשה, כפי שיהיה לימות המשיח. לא כן בעולם הזה הגשמי בזמן הזה וכו', וכמו שכתוב על כך בד"ה "אוסרי לגפן".

אדם הונח בגן כדי לעבוד אותו ולשמור עליו; שם הייתה עבודת המעשה בשלמותה, כפי שתהיה שוב בימות המשיח. בעולם הגשמי שלנו כיום אין הדבר כך, כפי שמוסבר במאמר אחר.

5 והנה כדי להיות תחלת מעשיך היינו ע"י זרון ליום ראשון שלפני ההשתלשלות כי נעוץ תחלתן בסופן^{23,24}

והנה כדי שתהיה "תחילת מעשיך", הדבר הוא על ידי "זיכרון ליום ראשון", שקדם להשתלשלות, כי נעוץ תחילתן בסופן.

כדי להגיע ל"תחילת מעשיך", כלומר לגן עדן התחתון, יש להמשיך את "יום ראשון", שקודם לכל שרשרת ההשתלשלות. כפי שנאמר בספר יצירה, תחילתן נעוצה בסופן: המקור העליון ביותר קשור לנקודה התחתונה ביותר.

כי הנה הגורם לירידת והשתלשלות המדרגות הוא בשביל שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים²⁵ דוקא:

כי הגורם לירידת המדרגות ולהשתלשלותן הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים דוקא

הסיבה לכך היא שכל ההשתלשלות נועדה למדרגה התחתונה: הקב"ה נתאוה להיות לו דירה בתחתונים. מכיוון שהתכלית נמצאת למטה, הנקודה התחתונה קשורה ישירות לכוונה העליונה ביותר.

קטע 2 • 611-7

השאלה: מדוע נדרשת ירידה כה גדולה

6 ב אך הנה נודע כי ירידה זו צורך עלייה היא. וצריך להבין שהרי הירידה גדולה עד מאד שירדה הנשמה לעוה"ז הגשמי עד שבעלותה אפילו לגי"ע התחתון מוכרחת לטבול בנהר דינור²⁶ לשכח מכל כו'.

ב. והנה ידוע שירידה זו צורך עלייה היא. ויש להבין: הירידה גדולה עד מאוד — הנשמה ירדה לעולם הזה הגשמי, עד שכאשר היא עולה אפילו לגן עדן התחתון היא מוכרחת לטבול בנהר דינור כדי לשכוח את הכול וכו'.

סעיף ב פותח בשאלה. ידוע שירידת הנשמה נועדה לעלייה גדולה יותר, אך הירידה עמוקה מאוד: הנשמה יורדת לעולם הגשמי, עד שאפילו כדי לחזור לגן עדן התחתון היא צריכה לשכוח הכול בנהר דינור.

7 וכן מגי"ע התחתון לגי"ע העליון כו'. וא"כ צריך להיות העליה גי"כ גדולה עד מאד עד שכל הירידה היתה כדאי בשביל עליה זו ובמה יזכה האדם לעליה גדולה ונפלאה כזאת ע"י הירידה הגדולה הזאת דוקא.

וכך גם מגן עדן התחתון לגן עדן העליון וכו'. ואם כן, גם העלייה צריכה להיות גדולה עד מאוד, עד שכל הירידה הייתה כדאית? למען עלייה זו. ובמה יזכה האדם לעלייה גדולה ונפלאה כזאת דוקא באמצעות הירידה הגדולה הזאת?

אותה שכחה נצרכת שוב גם במעבר מגן עדן התחתון לגן עדן העליון. לכן העלייה שמצדיקה ירידה כזאת צריכה להיות עצומה; השאלה היא כיצד הירידה לעולם הזה מזכה את האדם בעלייה גדולה כל כך.

קטע 3 • 811

תשובה שלמעלה משם הוי'

8 ויובן על פי מה שכתוב אני הוי' הוא שמי²⁷ כי שם הוי"ה מורה שהוא מהווה כל העולמות ע"י צמצום והתפשטות והמשכה כו'.

הדבר יובן על פי הכתוב: "אני הוי' הוא שמי". שם הוי' מורה שהוא מהווה את כל העולמות באמצעות צמצום, התפשטות והמשכה כו'.

התשובה מתחילה בפסוק "אני הוי' הוא שמי". שם הוי' נדרש מלשון מהווה: הכוח האלוקי המביא את העולמות לידי מציאות באמצעות צמצום, התפשטות והמשכה אור.

ואין זה אלא בחי' שם בלבד וכמשל זיו השמש וכו' ועל זה אמרו רז"ל צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה²⁸ כו'

וזו אינה אלא בחינת שם בלבד, כמשל זיו השמש וכו'. ועל כך אמרו חז"ל: "צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה" וכו'.

שם הוא רק הכינוי שבו אחרים קוראים לאדם, ולא האדם עצמו; כך הו"י נמשל לזיו השמש ולא לשמש עצמה. תיאור העולם הבא בתלמוד, שבו הצדיקים נהנים מ"זיו" השכינה, מתאים לכך.

מזיו דוקא והיינו מאחר שנהנין ממש שא"א להיות הנאה ותענוג לנפש המשכלת כפי השכלתה והשגתה באור ה'

"מזיו" דווקא. כלומר, מאחר שהם נהנים ממש, הרי שהנאה ותענוג לנפש המשכלת, בהתאם להשכלתה ולהשגתה באור ה', יכולים להיות

חז"ל אמרו "זיו" בכוונה. הנשמות נהנות בפועל ממה שהן משיגות, ונפש משכלת יכולה ליהנות מאור ה' רק במידה שהיא מכינה אותו.

אלא בבחי' זיו בלבד ששם עולה השגת הנפש והשכלתה משא"כ אור א"ס ב"ה בעצמו אינו מושג כי הוא קדוש כו'

רק מבחינת זיו, שבה יכולה השגת הנפש והשכלתה להגיע; ואילו אור אין סוף ברוך הוא עצמו אינו מושג, כי הוא קדוש וכו'.

מה שהנפש מסוגלת להשיג הוא רק הזיו; אור אין סוף כפי שהוא בעצמו אינו מושג כלל, כי הוא "קדוש", כלומר מובדל לחלוטין.

אלא הוא ית' מקור החיים ומקור התענוגים כ"ו ושם הוא ביטול השגת הנבראים וביטול הנשמות ויחודן במאצילן ב"ה למעלה מכדי כח השגתן וכמ"ש אז תתענג על²⁹ ה'.

אלא שהוא יתברך מקור החיים ומקור התענוגים וכו'. ושם יש ביטול של השגת הנבראים, וביטול הנשמות והתייחדותן במאצילן ברוך הוא, למעלה מכוח השגתן, ככתוב: "אז תתענג על ה'".

במדרגת ה' עצמו, מקור החיים והתענוג, ההבנה מפנה את מקומה לביטול: הנשמה נכללת ומתאחדת עם מקורה למעלה מכל מה שהיא מסוגלת להשיג. הבטחת ישעיהו, "אז תתענג על ה'", נדרשת כתענוג שלמעלה משם הו"י.

על ה' דוקא כמ"ש בזהר (ויחי דרי"ט ע"א)³⁰ דהיינו למעלה מבחינת שם הו"י שאינו אלא זיו כו'.

"על ה'" דווקא, ככתוב בזהר (ויחי, דף רי"ט ע"א); כלומר, למעלה מבחינת שם הו"י, שאינו אלא זיו וכו'.

המילה "על" מודגשת בעקבות הזוהר: התענוג הוא למעלה משם הו"י, שאינו אלא זיו. זהו שכר נעלה יותר מ"זיו השכינה" שנהנים ממנו בגן עדן.

והגילוי להיות זוכים למדרגה זו בבחי' ביטול זה הוא ע"י גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי דוקא בבחינת ביטול ההשגה המתגלה בבחינת תשובה ברעותא דליבא

והגילוי שעל ידו זוכים למדרגה זו, בבחינת ביטול זו, הוא על ידי גילוי אור אין סוף ברוך הוא דווקא בעולם הזה הגשמי, בבחינת ביטול ההשגה, המתגלה בבחינת תשובה, ברעותא דליבא

כיצד מגיעים למדרגה זו? רק באמצעות גילוי אור אין סוף בעולם הזה הגשמי, המופיע כתשובה: רצון פנימי שבלב, החורג מגבולות ההבנה

מקרב איש ולב עמוק³¹ ועיזו אמרו רז"ל יפה שעה³² אחת בתשובה ומעיט³³ וכי שאין הפיי תשובה גשמיות מעבירות דהיינו עזיבת החטא בלבד דא"כ מאי שעה אחת.

"מקרב איש ולב עמוק". ועל כך אמרו חז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים" וכי. אין הכוונה לתשובה גשמית על "עבירות, כלומר לעזיבת החטא בלבד, שאם כן, מה פירוש "שעה אחת"?

התשובה באה מעומק הלב (תהילים ס"ד). המשנה אומרת שיפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא; אדמו"ר הזקן מסביר שאין הכוונה רק לעזיבת החטא, שהרי אין בכך הסבר לביטוי "שעה אחת".

אלא תשובה ומעשים טובים דהיינו שלהיות המעשים טובים ומאירים באור ה' אי"ס ב"ה צריך להיות בחי' תשובה

אלא "תשובה ומעשים טובים" פירושם שכדי שהמעשים יהיו טובים ויאירו באור ה', אור אין סוף ברוך הוא, דרושה בחינת תשובה

אלא שהתשובה כאן היא שמאירה את המעשים הטובים עצמם באור אין סוף. בלעדיה המעשים אינם נושאים אור זה.

(וכמ"ש סד"ה יונתי בחגוי)³⁴ שהוא להשיב את הנפש למקורה ושרשה ולדבקה בו באור אי"ס ב"ה ממש

והיא להשיב את הנפש למקורה ולשרשה ולדבקה בו, באור אין סוף ברוך הוא ממש, (ככתוב בסוף ד"ה יונתי בחגוי)

תשובה במובנה העמוק היא השבת הנפש למקורה והדבקותה באור אין סוף עצמו. הדברים מפנים למאמר על שיר השירים המרחיב בעניין זה.

כי תשובה קדמה לעולם³⁵ עולם הוא הנמשך משם הוי' שאינו אלא זיו כוי' ועמ"ש בד"ה וירא ישראל את היד³⁶ והתשובה הוא למעלה מבחינת זיו

כי התשובה קדמה לעולם. העולם הוא הנמשך משם הוי', שאינו אלא זיו וכי; ועיין מה שכתוב בד"ה וירא ישראל את היד. והתשובה היא למעלה מבחינת זיו

חז"ל אומרים שהתשובה נבראה לפני העולם. אדמו"ר הזקן מפרש ש"עולם" הוא כל מה שנמשך משם הוי', שאינו אלא זיו; התשובה קודמת לו, ולכן היא למעלה מן הזיו.

שהוא ביטול והתכללות באור אי"ס ב"ה ממש וכמ"ש מי לי³⁷ במשים ועמך לא חפצתי בארץ שלא יחפוץ בגילוי השגה ותענוג שנתפס בנפש המשכלת כפי כח השגתה שזה נקרא על מנת לקבל פרס.^{38,39}

שהיא ביטול והתכללות באור אין סוף ברוך הוא ממש. וכתוב: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ" — שלא יחפוץ בגילוי של השגה ותענוג הנתפסים בנפש המשכלת כפי כוח השגתה, שכן הדבר נקרא "על מנת לקבל פרס"

תשובה היא התכללות גמורה בה', ככתוב בתהילים: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ". הרצון ליהנות מהשגה רוחנית נקרא עבודה "על מנת לקבל פרס", והמשנה מזהירה מפניו.

פרס הוא דבר הפרוס ונבדל דהיינו כחי זיו הנבדל ונחשב לדבר בפני עצמו לגבי עצמיות אור א"ס ב"ה שאין ערוך עליו כו' אלא צור לבבי.⁴⁰

"פרס" הוא דבר הפרוס ונבדל, כלומר בחינת הזיו הנבדל ונחשב לדבר בפני עצמו ביחס לעצמות אור אין סוף ברוך הוא, שאין משחק מילים: "פרס" קשור ל"פרוס", כלומר חתיכה; הזיו הוא רק חלק נבדל מעצמות ה'. במקום זאת, הנפש מבקשת את "צור לבבי", המשך הפסוק בתהילים.

צור מלשון מחיצה ומסך מבדיל המבדיל ומעלים את האור וגילוי הזיו שאין בו גילוי ההשגה

;"צור" הוא מלשון מחיצה ומסך מבדיל, המבדיל ומעלים את האור ואת גילוי הזיו, כך שאין בו גילוי של השגה "צור" נדרש כמחסום המסתיר הן את האור והן את הזיו, כך שאין בו דבר הנתפס בהשגה. הדבר מצביע על מה שמעל לגילוי

אלא הוא בבחי' ביטול והתכללות באור א"ס ב"ה ממש שעליו נאמר ישת חשך סתרו⁴¹ **ולפניו כחשיכה כאורה**⁴² **רוחניות וגמשיות שוין השה ומשוה קטן וגדול**⁴³ **כו'**

אלא שהוא בבחינת ביטול והתכללות באור אין סוף ברוך הוא ממש, שעליו נאמר: "ישת חושך סתרו", ו"לפניו כחשיכה כאורה". רוחניות וגמשיות שוות, "השה ומשוה קטן וגדול" וכו'.

מאחורי המחיצה נמצאת עצמות ה', שעליה נאמר שהוא שם חושך למסתורו ושחושך ואור שווים לפניו. שם רוחניות וגמשיות שוות, ככתוב בפיוט הימים הנוראים: הוא עושה קטן וגדול שווים.

וחלקי אלהים לעולם הוא אור א"ס ב"ה בעצמו שרש ומקור שם הוי' כי שם⁴⁴ **הוי' במקורו נחשב ככחי אלהים לגבי עצמותו ומהותו ית' כמ"ש בד"ה שובה ישראל כו'**

"וחלקי אלקים לעולם" — הוא אור אין סוף ברוך הוא בעצמו, שורש ומקור שם הוי'. כי שם הוי' במקורו נחשב לבחינת אלקים ביחס לעצמותו ומהותו יתברך, ככתוב בד"ה שובה ישראל וכו'.

"וחלקי אלקים לעולם" מתייחס לאור אין סוף עצמו, שורש שם הוי'. ביחס לעצמות ה' ממש, אפילו הוי' דומה לאלקים — שם המעלים ומגביל.

(ועד"ז יש לפרש ג"כ מ"ש ושמתיך בנקרת הצור⁴⁵ **כו' כי לפי שהיה צ"ל המשכת י"ג מדה"ר שהן כחי לפני הוי' ע"כ הוא ע"י כחי צור שהוא מחיצה ומסך כו' מבחינת ישת חשך סתרו. ועי' בזהר)**

ועל דרך זו אפשר לפרש גם את הכתוב "ושמתיך בנקרת הצור" וכו': מאחר שהיה צריך להיות המשך של י"ג מדות הרחמים, שהן בחינת "לפני הוי'", לכן הדבר נעשה באמצעות בחינת "צור", שהיא מחיצה ומסך וכו', מבחינת "ישת חושך סתרו". ועיין (בזהר)

י"שום בסוגריים: משה הושם ב"נקרת הצור" בעת גילוי י"ג מדות הרחמים. מאחר שמדות אלה באות מבחינת "לפני הוי'", שלמעלה מן השם, הן נמשכו באמצעות ההסתר של "צור", מבחינת "ישת חושך סתרו".

(בשלח דנ"ז ע"א) גבי כי תבאו לראות פני⁴⁶ כו'. מאי לראות. אלא כל אינון אנפין דמלכא טמירין בעמקא באתר

על הכתוב "כי תבאו לראות פני" וכו': "מאי לראות? אלא כל אינון אנפין דמלכא טמירין בעמקא, באתר, (בשלח, דף נ"ז ע"א) הוזהר על "כי תבאו לראות פני" מסביר שפני המלך טמונים בעומק. הדבר תומך ברעיון שהגילוי הנעלה ביותר מושרש בהסתר

חשוכא דכתיב ישת חשך סתרו אך המק"מ שם פ"י בענין אחר ועמ"ש עוד מענין ושמתיך בנקרת הצור סד"ה כי ביום הזה יכפר בפי אחרי ע"ש.

חשוכא, דכתיב "ישת חושך סתרו". אולם המק"מ שם פירש זאת באופן אחר. ועיין עוד בענין "ושמתיך בנקרת הצור" בסוף ד"ה כי ביום הזה יכפר, בפרשת אחרי; עיין שם

הוזהר קושר זאת ל"ישת חושך סתרו". אדמו"ר הזקן מציין שהפירוש "מקדש מלך" מבאר את הוזהר בדרך אחרת, ומפנה למאמר נוסף על נקרת הצור.

ועמ"ש מענין תשובה קדמה לעולם בד"ה האזינו השמים שזהו ענין עד יעבור עמך⁴⁷ הוי' ושע"ז נאמר והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה⁴⁸ ע"ש באריכות והיינו כמ"ש כאן בפי' וחלקי אלקים לעולם.

ועיין מה שכתוב בענין "תשובה קדמה לעולם" בד"ה האזינו השמים: שזהו ענין "עד יעבור עמך הוי'", ועל כך נאמר "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"; עיין שם בהרחבה. וזהו ככתוב כאן בפירוש "וחלקי אלקים לעולם"

מאמר נוסף קושר את "תשובה קדמה לעולם" לשירת הים — "עד יעבור עמך הוי'" — ולפסוק שהרוח תשוב "אל האלקים אשר נתנה". הדבר מתאים לפירוש כאן של "וחלקי אלקים לעולם" כעצמות שלמעלה מהוי'.

ועי' בפי' הרמ"ז בזהר (בראשית דף ד' סע"ב)⁴⁹ בענין עין לא ראתה אלקי' זולתך.⁵⁰ ועמ"ש עוד מענין תשובה קדמה לעולם בד"ה

ועיין בפירוש הרמ"ז לזהר (בראשית, דף ד' ע"ב) בענין "עין לא ראתה אלקים זולתך". ועיין עוד בענין "תשובה קדמה לעולם" בד"ה

הפניות נוספות: פירוש הרמ"ז לזהר בענין "עין לא ראתה אלקים זולתך", פסוק העוסק בשכר הנסתר שמעבר לכל תפיסה; וכן מאמר נוסף על התשובה שקדמה לעולם

להבין פי' הפסוק מי אל כמוך⁵¹ וכללות ישראל זוכים לבחי' תשובה זו ביום הכיפורים שאז בנעילה אומרים הויה הוא האלקים ע"י

להבין פירוש הפסוק "מי אל כמוך". וכללות ישראל זוכים לבחינת תשובה זו ביום הכיפורים, שאז בנעילה אומרים "הוי' הוא האלקים", על ידי

עם ישראל כולו זוכה לתשובה זו ביום הכיפורים. בסיום תפילת נעילה הם מכריזים "הוי' הוא האלקים", ומבטאים שגם הוי' נכלל בעצמות שלמעלה ממנו

כי לפני⁵² הוי תטהרו למעלה מבחי' הוי' כו' ועיי' זה זוכים להיות אז תתענג על הוי' על דוקא:^{53, 54}

:"כי לפני הוי' תטהרו" — למעלה מבחינת הוי' וכו'. ועל ידי כך זוכים ל"אז תתענג על הוי'" — "על דווקא

פסוק יום הכיפורים אומר "כי לפני הוי' תטהרו": הטהרה באה ממדרגה שלמעלה מהוי'. כך זוכים ישראל לתענוג "על הוי'" שהובטח בישיעהו.

קטע 4 • 91-10

אב ואם: שתי התורות

9 ג והנה בכח תשובה זו נמשך בשמיני עצרת להיות שמחת תורה. והענין כי הנה תורה היא בכללותה ב' תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

ג. והנה, בכוח תשובה זו נמשכת בשמיני עצרת האפשרות שתהיה שמחת תורה. והעניין הוא שהתורה בכללותה כוללת שתי תורות: תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

סעיף 3 קושר בין תשובת יום הכיפורים לחג: בכוח מתאפשרת שמחת תורה של שמיני עצרת. לשם כך פותח אדמו"ר הזקן בכך שלתורה שני חלקים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

והנה כתיב שמע בני מוסר אביך⁵⁵ זו תורה שבכתב ואל תטוש תורת אמך זו תורה שבעל פה.

והנה כתוב: "שמע בני מוסר אביך" — זו תורה שבכתב; "ואל תיטוש תורת אמך" — זו תורה שבעל פה.

משלי מדבר על "מוסר אביך" ועל "תורת אמך"; חז"ל מפרשים אותם כתורה שבכתב וכשבעל פה. כך נוצרת הקבלה בין שתי התורות לבין אב ואם.

תורה שבכתב היא בחי' אב שהיא על דרך משל כמו האב אל הבן שהגם שמוח הבן נמשך ממוח האב עצמו על כל זה הרי עיקר גידולו עיי' שהייתו תשעה חדשים בעיבור בבטן אם ויניקתו מחלב האם

תורה שבכתב היא בחינת אב. כמשל, היא דומה לאב ביחס לבן: אף שמוחו של הבן נמשך ממוח האב עצמו, עיקר גידולו נעשה בכל זאת באמצעות שהייתו תשעה חודשים בעיבור ברחם אמו ויניקתו מחלב האם.

המשל הוא שמוחו של הילד בא מן האב, אך בפועל הוא גדל ברחם אמו במשך תשעה חודשים ואחר כך יונק ממנה. האב הוא המקור; אצל האם מתרחש תהליך ההתפתחות.

והרי גידול הבן הוא בהתכללות והתאחדות האם עמו ממש והאב אינו אלא שרש ומקור להתהוותו וכל גדילתו הוא בריחוק מקום מן האב.

הרי גידול הבן נעשה כשהאם כלולה ומאוחדת עמו ממש, ואילו האב אינו אלא השורש והמקור להתהוותו, וכל גידולו נעשה בריחוק מקום מן האב.

לכן האם מאוחדת מקרוב עם גידולו של הילד, ואילו האב נשאר מקור רחוק. הפסקה הבאה מיישמת זאת על שתי התורות

10 וכך התורה שבכתב היא שרש ומקור לכל ההלכות שבתורה שבעל פה. ומי"מ כל עיקר ההלכות מבוארות יפה בתורה שבעל פה דייקא ובה הן כלולות

כך גם תורה שבכתב היא השורש והמקור לכל ההלכות שבתורה שבעל פה. ואף על פי כן, עיקר ההלכות מבוארות היטב דווקא בתורה שבעל פה, ובה הן כלולות

המשל מיושם: תורה שבכתב היא ה"אב", מקורן של כל הלכות התורה שבעל פה. אך ההלכות מתפרטות ומתפתחות בפועל רק בתורה שבעל פה.

ונגדלות ממש משא"כ בתורה שבכתב הן נרמזות ברמז בעלמא ביתור אות או תיבה ומזה נעשה מסכת שלימה בתורה שבעל פה בביאור כל פרטי ההלכות ודקדוקיהן

ומתפתחות ממש; ואילו בתורה שבכתב הן נרמזות ברמז בלבד, באמצעות אות או מילה מיותרת, ומרמז כזה מתהווה מסכת שלמה בתורה שבעל פה, המבארת את כל פרטי ההלכות ודקדוקיהן.

בתורה שבכתב עשויה הלכה להירמז רק באמצעות אות או מילה מיותרת, ואילו התורה שבעל פה בונה מאותו רמז מסכת שלמה ומבארת כל פרט. ההתפתחות מתרחשת אצל ה"אם".

והרי התורה שבעל פה היא בחי' אם שבה הן כלולות כל ההלכות ויונקים ממנה בקירוב מקום ממש משא"כ התורה שבכתב היא בחי' אב שממשיך בבחי' ריחוק ברמז כו' לפי שהיא בחי' חכמה דאורייתא מחכמה נפקת.⁵⁶

הרי תורה שבעל פה היא בחינת אם, שבה כלולות כל ההלכות והן יונקות ממנה מקרוב ממש; ואילו תורה שבכתב היא בחינת אב, הממשיך אותן בריחוק, באמצעות רמז וכו', מפני שהיא בחינת חכמה, שהרי "מחכמה נפקת"

לכן תורה שבעל פה היא ה"אם" המחזיקה את ההלכות בקרבתה, כאם המניקה את בנה, ואילו תורה שבכתב היא ה"אב" הרחוק הנותן רמזים בלבד. זאת מפני שתורה שבכתב מושרשת בחכמה, שעליה נאמר בזהר שהתורה יוצאת ממנה.

וכתיב אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני⁵⁷ שמאירה בבחי' ריחוק [וכמ"ש בזהר פ' שמות (די"ב סע"א)]⁵⁸ וכתוב: "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", מפני שהיא מאירה בבחינת ריחוק. (ככתוב בזהר, פרשת שמות, דף י"ב ע"א, למטה,

דברי שלמה המלך "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" מראים שהחכמה מאירה מרחוק. כאן מתחילה הערת סוגריים ארוכה עם הפניות לזוהר.

ע"פ ותתצב אחותו מרחוק⁵⁹ וע"פ מרחוק ה' נראה לי ובפ' בראשית (תחלת דף⁶⁰ ו') ובמק"מ (שם ושם) ובפ' וירא (דק"כ ע"א) וס"פ תרומה (דק"כ סע"ב) ובפ' ויקרא (ד"כ סע"ב).⁶¹

על "ותתצב אחותו מרחוק" ועל "מרחוק ה' נראה לי"; ובפרשת בראשית, תחילת דף ו'; ובמקדש מלך שם ושם; ובפרשת וירא, (דף ק"כ ע"א; ובסוף פרשת תרומה, דף קכ"ה ע"ב, למטה; ובפרשת ויקרא, דף כ' ע"ב, למטה

ההפניות נמשכות: קטעי זוהר על פסוקים המדברים על ראייה "מרחוק" — מרים הצופה על משה התינוק ו"מרחוק ה' נראה לי" בירמיהו — וכן מקומות נוספים בזהר ובפירוש "מקדש מלך".

ועוד נרשם מזה לעיל בד"ה היום הזה בפ' תבא. וע' בר"מ פ' פנחס (דרכ"ג ע"א)⁶² ע"פ זה דאמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.

ועוד נרשם הדבר לעיל בד"ה היום הזה בפרשת תבוא. ועיין ברעיא מהימנא, פרשת פינחס, דף רכ"ג ע"א, על הפסוק "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני".

הפניות נוספות: מאמר קודם בלקוטי תורה, פרשת כי תבוא, ורעיא מהימנא, חלק מהזוהר, על אותו פסוק מקהלת

ובפ' תולדות (דקל"ה ע"א)⁶³ ובפ' ויחי דרכ"ה סע"ב] מה שאין כן תורה שבעל פה היא בחינת בינה רחובות הנהר⁶⁴ כו'.

ובפרשת תולדות, דף קל"ה ע"א, ובפרשת ויחי, דף רכ"ה ע"ב, למטה. ואילו תורה שבעל פה היא בחינת בינה, "רחובות הנהר" וכו'.

לאחר הפניות הזוהר האחרונות נאמר הניגוד: תורה שבעל פה מקבילה לבינה, ספירת ההבנה, המכונה בקבלה "רחובות הנהר", מפני שנקודת החכמה מתרחבת ומתפשטת בה

וביאור ענין זה בעבודת ה' שכמו שיש ב' בחינות אלו בתורה כך הם בעבודה. הנה בינה ליבא⁶⁵ ביאור העניין בעבודת ה' הוא שכפי שיש שתי בחינות אלו בתורה, כך הן קיימות גם בעבודה. והנה, "בינה ליבא"

שני האופנים, חכמה ובינה, קיימים לא רק בתורה אלא גם בעבודת האדם את ה'. "בינה ליבא", מן התקוני זוהר, פירושו שההבנה מולידה רגש.

דהיינו להלהיב ולהלהיט את הלב ע"י התרחבות הדעת וההתכוננות בשם הוי' צמצום והתפשטות והמשכה כו'.

כלומר, להלהיב ולהלהיט את הלב באמצעות הרחבת הדעת וההתכוננות בשם הוי' — צמצום, התפשטות והמשכה וכו'

בינה בעבודה פירושה להתבונן לעומק כיצד שם הוי' מהווה באמצעות צמצום, התפשטות והמשכת אור, עד שהלב מתלהט

ואיך הוא משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול וישתבח שמך לעד מלכנו כו' שע"ז אם הבנים ובכך שהוא משובח ומפואר עדי עד, שמו הגדול, "וישתבח שמך לעד מלכנו" וכו'; ועל ידי כך "אם הבנים מתבוננים גם בגדולת שם ה' ובשבחו, ככתפילת "ישתבח". באמצעות כך מתקיים הפסוק "אם הבנים שמחה"

שמחה⁶⁶ להיות בכח"י אם היולדת את הבנים הם אהבה ויראה והשמחה היא הגדלתן בתוספת וריבוי שתהיינה בשמחה ובטוב לבב⁶⁷ כו' כמ"ש בד"ה וארא אל אברהם.

שמחה": להיות בבחינת אם היולדת את הבנים, שהם אהבה ויראה; והשמחה היא הגדלתם, בתוספת ובריבוי, כדי שיהיו בשמחה ובטוב לבב וכו', ככתוב בד"ה וארא אל אברהם

בינה היא ה"אם", ו"יולדה" הם האהבה והיראה לה' הנולדות מן ההתבוננות. "שמחתה" היא גדילתן, כך שהאדם יעבוד את ה' בשמחה ובלב טוב. מאמר נוסף מכאן זאת

אין נעשה אני: שמחת תורה

11 והנה הגדלת התלהבות והתלהטות הלב הוא ע"י התפלה בהתרחבות הדעת וההתבוננות כפי אשר תוכל הנפש שאת בהשגתה שהיא כלולה ומתאחדת ממש בהשגה זו שהיא נתפסת ממש תוך לבו להוליד ממנה אהבה ויראה כו'.

והנה, הגדלת ההתלהבות והלהט שכלב נעשית באמצעות התפילה, בהרחבת הדעת ובהתבוננות כפי שהנפש מסוגלת לשאת ולהשיג; שהרי היא כלולה ומאוחדת ממש בהשגה זו, הנתפסת ממש בתוך הלב, כדי להוליד ממנה אהבה ויראה וכו'.

האהבה והיראה גדולות באמצעות תפילה והתבוננות מעמיקה, עד כמה שהנפש מסוגלת להשיג. ההבנה מתאחדת עם האדם ונקבעת בלב, ושם היא "מולידה" אהבה ויראה — אופן העבודה של בינה.

אבל בחינת חכמה היא בחינת כח מ"ה דהיינו להיות ונחנו מ"ה⁶⁸ שהוא ביטול ההשגה הנה על זה נאמר והחכמה מאין⁶⁹ תמצא מבח ינת עין

אבל בחינת חכמה היא בחינת כוח מה, כלומר להיות "ונחנו מה", שהוא ביטול ההשגה. ועל כך נאמר "והחכמה מאין תמצא" — מבחינת אין,

חכמה שונה מכך. הקבלה דורשת את המילה חכמה כ"כוח מה", כמו "ונחנו מה" של משה ואהרן: פתיחות המבטלת את העצמי וחורגת מן ההבנה. לכן נאמר באיוב שהחכמה נמצאת "מאין", מן האין.

דהיינו מבחי גילוי אור א"ס ב"ה ממש דלית מחשבה תפיסא ביה⁷⁰ כי מחמת שהוא אינו מושג והוא קדוש ומובדל כו'

כלומר, מבחינת גילוי אור אין סוף ברוך הוא ממש, ש"לית מחשבה תפיסא ביה"; שכן מאחר שאינו מושג והוא קדוש ומובדל וכו',

"אין" כאן אינו ריקנות אלא אור אין סוף עצמו, שאין מחשבה יכולה לתפוס בו. אי אפשר להשיגו והוא נעלה ומובדל לחלוטין.

והוא מקור החיים ומקור התענוגים לכך אליו תכסוף ותכלה אליו הנפש לבטל במציאות ממש (ועמ"ש מזה בד"ה ראה אנכי⁷¹ נותן שבי בחיי אלו דחו"ב נקי תרין רעין ונקי נקודה בהיכליה וע"ש)

והוא מקור החיים ומקור התענוגים, לכן אליו תכסוף ותכלה אליו הנפש, להתבטל במציאות ממש. (ועיין מה שכתוב על כך בד"ה ראה אנכי נותן, ששתי בחינות אלו, חכמה ובינה, נקראות "תרין רעין" ונקראות "נקודה בהיכליה"; עיין שם.)

אף על פי כן, הוא מקור כל החיים והתענוג, ולכן הנפש משתוקקת אליו ו"כלה" אליו, ורוצה להתבטל במציאותה בתוך ה'. הטקסט מפנה למאמר המכנה את חכמה ובינה "תרין רעין".

והנה על ידי התשובה שביום הכיפורים שהוא בחינת לפני הוי" כו' הרי עולות ומקשרות נשמות ישראל במקורן ושרשן למעלה ומתאחדות במאצילן ב"ה בבחי' עיבור כעובר בבטן האם אוכל ממה שאמו אוכלת⁷² כו'

והנה, באמצעות התשובה של יום הכיפורים, שהיא בחינת "לפני הוי" וכו', נשמות ישראל עולות ונקשרות למקורן ולשרשן למעלה, ומתאחדות במאצילן ברוך הוא בבחינת עיבור, כעובר בבטן אמו האוכל ממה שאמו אוכלת וכו'.

תשובת יום הכיפורים, המגיעה ל"לפני הוי", מעלה את הנשמות אל מקורן, והן מתאחדות עם ה' כעובר ברחם. התלמוד אומר שהעובר אוכל ממה שאמו אוכלת: הוא חי כולו ממנה, ללא מציאות נפרדת.

(ע' בפע"ח שער יוהכ"פ רפ"ג ממקום שהבינה עצמה כו' ועמ"ש בביאור ע"פ ונקדשתי⁷³ בתוך בניי בענין הקדוש הראשון ובביאור ע"פ שימני כחותם⁷⁴ מענין בחינת עיבור שהוא בחינת ביטול בתכלית ועי"ז נמשך אח"כ המשכה עליונה מאד כו' ע"ש)

עיין בפרי עץ חיים, שער יום הכיפורים, פרק ג' בתחילתו, "ממקום שהבינה עצמה" וכו'; ועיין מה שכתוב בביאור על "ונקדשתי" בתוך בני ישראל, בענין ה"קדוש" הראשון, ובביאור על "שימני כחותם", בענין בחינת העיבור, שהיא בחינת ביטול בתכלית, (ועל ידי כך נמשכת לאחר מכן המשכה עליונה מאוד וכו'; עיין שם).

הפניות בסוגריים: ספר פרי עץ חיים של האריז"ל בעניין יום הכיפורים, ומאמרים נוספים על ה"קדוש" הראשון ועל "שימני כחותם". הם מסבירים שמצב העיבור הוא ביטול מוחלט, ושלאחריו נמשכת הארה עליונה מאוד.

ועי"ז זה יש להם כח זה להמשיך בחינת חכמה ובחינת אין בבחי' גילוי להיות בחי' אני שיהי בחי' אב מאיר בקירוב מקום בבחי' גילוי כמו בחי' אם.

ועל ידי כך יש להם הכוח להמשיך את בחינת החכמה ובחינת האין בגילוי, כך שתהיה בחינת אני: שהבינה של אב תאיר מקרוב, בגילוי, כמו בחינת אם.

מן הביטול הזה בא הכוח לגלות את החכמה והאין בגילוי: אין נעשה אני — אותן אותיות בסדר שונה. כך ה"אב" הרחוק מאיר מקרוב, כמו ה"אם".

ועמשי"ל ע"פ בן חכם^{75,76} ישמח אב^{77,78} וזהו שכתוב אני היום ילדתיך⁷⁹ ולא הולדתיך דהיינו להיות גילוי אני מבחינת אין בבחינת אם היולדת ולא בבחי' אב המוליד

ועיין מה שכתוב לעיל על "בן חכם ישמח אב". וזהו הכתוב "אני היום ילדתיך" ולא "הולדתיך", כלומר גילוי אני מבחינת אין בבחינת אם היולדת, ולא בבחינת אב המוליד.

הפסוק "אני היום ילדתיך" משתמש בלשון הלידה של האם, ולא בלשון ההולדה של האב: מדרגת האב הנסתר מתגלה באופן הקרוב והגלוי של האם. הטקסט מפנה למאמר קודם על "בן חכם ישמח אב".

אלא שהלידה וההתגלות ממש הוא בז' של פסח דכתיב עצרת לי' אלקיך מלמעלה למטה (והוא בחי קריעת ים סוף עיין לקמן) ובשמיני עצרת כתיב עצרת תהיה לכם⁸⁰ ממטה למעלה

אלא שהלידה והגילוי בפועל הם ביום השביעי של פסח, שעליו נאמר "עצרת לה' אלקיך", מלמעלה למטה (וזו בחינת קריעת ים סוף; עיין לקמן); ואילו בשמיני עצרת נאמר "עצרת תהיה לכם", מלמטה למעלה

ה"לידה" השלמה הייתה ביום השביעי של פסח, הנקרא "עצרת לה' אלקיך" — גילוי מלמעלה, בדומה לקריעת ים סוף. שמיני עצרת הוא "עצרת תהיה לכם", מלמטה למעלה.

כי עצרת לשון קליטה דהיינו להיות נתפס ונקלט היטב בבחינה זו בבחינת עיבור כעובר בבטן האם אוכל ממה שאמו אוכלת וכו' ולא ממה שאמו אוכלת בלבד

כי "עצרת" היא לשון קליטה, כלומר להיתפס ולהיקלט היטב בבחינה זו, בבחינת עיבור, כעובר בבטן אמו האוכל ממה שאמו אוכלת וכו'; ולא רק ממה שאמו אוכלת

"עצרת" פירושה כאן קליטה: האור החדש נקלט ומתקיים היטב, כעובר הנזון ממה שאמו אוכלת

אלא גם ממה שאביו אוכל שתהיה המשכת בחינת אין מושרשת ונקלטת בתוך כנסת ישראל להיותן דבוקות בא"ס ב"ה ממש וזהו ענין שמחת תורה.

אלא גם ממה שאביו אוכל, כך שהמשכת בחינת האין תהיה מושרשת ונקלטת בתוך כנסת ישראל, והן יהיו דבוקות באור אין סוף ברוך הוא ממש. וזהו ענין שמחת תורה

יתרה מזו, העובר אוכל גם "ממה שאביו אוכל": בחינת האין עצמה נעשית מושרשת בעם ישראל, כדי שידבק בה עצמו. זהו תוכנה הפנימי של שמחת תורה

דהיינו לשמח את התורה בהתחברות ב' הבחי' תורה שבכתב⁸¹ ותורה שבעל פה (עמ"ש לקמן בד"ה תורה צוה) והיינו ע"י התגלות בחינת אין.

כלומר, לשמח את התורה על ידי התחברות שתי הבחינות, תורה שבכתב ותורה שבעל פה (עיין מה שכתוב לקמן בד"ה תורה צוה); וזה נעשה באמצעות גילוי בחינת האין

שמחת תורה פירושה לשמח את התורה עצמה באמצעות חיבור שני חלקיה — תורה שבכתב (אב, חכמה) ותורה שבעל פה (אם, בינה) — על ידי גילוי האין. הטקסט מפנה למאמר מאוחר יותר על "תורה צוה"

וכמ"ש אני תורתך שעשעתי⁸² שעשעתי הוא פועל יוצא דהיינו שהוא עושה את התורה להיות שעשועים וכמ"ש ואהיה שעשועים⁸³ וגו'

ובכתוב: "אני תורתך שעשעתי"; "שעשעתי" הוא פועל יוצא, כלומר האדם עושה את התורה לשעשועים, ככתוב: "ואהיה שעשועים" וכו'

הפסוק "אני תורתך שעשעתי" משתמש בפועל יוצא: היהודי עושה את התורה לשעשועים. במשלי התורה אומרת "ואהיה [לפניו] שעשועים"

(ועמ"ש מזה בד"ה ואהיה אצלו אמון⁸⁴ גבי ואהיה שעשועים) והיינו ע"י גילוי אני מאין הוא המשכת אור א"ס ב"ה להיות חכמה דאורייתא מחכמה⁸⁵ נפקת.⁸⁶

והדבר נעשה באמצעות גילוי אני מאין, שהוא (ועיין מה שכתוב על כך בד"ה ואהיה אצלו אמון, בעניין "ואהיה שעשועים") המשכת אור אין סוף ברוך הוא, כדי שתהיה חכמה דאורייתא, שהרי "מחכמה נפקת"

ללאחר הפניה למאמר נוסף, הרעיון חוזר: התענוג הזה נובע מגילוי אני מתוך אין, מהמשכת אור אין סוף בחכמה, מקור התורה

וזהו מאת ה' היתה זאת⁸⁷ שמבחינת הוי' היא בחינת חכמה כמ"ש הוי' בחכמה יסד⁸⁸ וגו'.

וזהו "מאת ה' היתה זאת": שמבחינת הוי' באה בחינת חכמה, ככתוב "הוי' בחכמה יסד" וכו'

פירוש חדש לפסוק "מאת ה' היתה זאת": "מאת ה'" היא בחינת חכמה, שהרי "הוי' בחכמה יסד"

שהוא בחי' אב היתה זאת היא בחינת נוק' בחי' אם היולדת ע"י כי נפלאות היא בעינינו נפלאות הוא בחי' פלא⁸⁹

שהיא בחינת אב; "היתה זאת" — זאת היא בחינת נוקבא, בחינת אם היולדת, באמצעות "כי נפלאות היא בעינינו"; "נפלאות" היא בחינת פלא עליון,

הוי' הוא כאן ה"אב"; "זאת", מילה בלשון נקבה, היא נוקבא, מלכות, ה"אם" המקבלת ויולדת. הדבר נעשה באמצעות "כי נפלאות היא בעינינו": ה"פלא" הוא פלא עליון, מדרגת האין

עליון בחינת אין היא נעשה בעינינו בבחי' עין רואה וגילוי דהיינו גילוי אני מאין לכך נעשה בחי' חכמה

בבחי' אם המאירה בקרירוב מקום: 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103

בחינת אין. היא נעשית "בעינינו", בבחינת עין רואה וגילוי, כלומר גילוי אני מאין. לכן נעשית בחינת חכמה בבחינת אם המאירה מקרוב.

"בעינינו" פירושו שהפלא נעשה גלוי ונראה לעין: האין נעשה אני. כך החכמה עצמה מאירה מקרוב, כמו אם

קטע 6 • 11-13

הגילוי העתידי וקריעת ים סוף

12 ד וזהו שכתוב לע"ל כאיש אשר אמו תנחמנו¹⁰⁴ כן אנכי אנחמכם שבזמן הזה היא בחינת אם הבנים שמחה משא"כ לע"ל יהיה גילוי בחינת אנכי כו'.

ד. וזהו הכתוב לעתיד לבוא: "כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי אנחמכם". בזמן הזה זו בחינת "אם הבנים שמחה", ואילו לעתיד לבוא יהיה גילוי בחינת אנכי וכו'.

סעיף 4 מיישם את הדברים על הגאולה העתידה. ישעיהו אומר שה' ינחם את ישראל "כאיש אשר אמו תנחמנו"; בזמן הזה יש לנו את שמחת האם (בינה), אך אז יתגלה אנכי — "אני", עצמותו של ה'

(ויש לפרש דאשר אמו תנחמנו היינו תושבעי"פ שבה יש לנו השגה משא"כ תשב"כ היא רק רמיזות)

ואפשר לפרש ש"אשר אמו תנחמנו" היא תורה שבעל פה, שבה יש לנו השגה, ואילו תורה שבכתב היא רק רמיזים)

כאן מתחילה הערת סוגריים ארוכה: ה"אם" המנחמת היא תורה שבעל פה, שאותה אנו מסוגלים להבין, ואילו תורה שבכתב נותנת רמיזים בלבד.

וגם שכל פנימית התורה אינו מושג כלל וכלל ולעתיד לבא יהיה כן אנכי אנחמכם שיתגלה פנימית התורה ועמ"ש מזה גבי קי"ס בד"ה לבאר ענין קי"ס¹⁰⁵ שזהו ענין גילוי בחי' עדן שלמעלה מבחי' ונהר יוצא¹⁰⁶ כו'

וגם פנימיות התורה אינה מושגת כלל וכלל; ולעתיד לבוא יהיה "כן אנכי אנחמכם", שתתגלה פנימיות התורה. ועיין מה שכתוב על כך בענין קריעת ים סוף בד"ה לבאר ענין קי"ס: שזהו גילוי בחינת עדן, שלמעלה מבחינת "ונהר יוצא" וכו'.

כעת אין משיגים כלל את פנימיות התורה; לעתיד לבוא היא תתגלה, כשה' עצמו ינחם. מאמר נוסף קושר זאת לקריעת ים סוף ול"עדן", מדרגה שלמעלה מ"נהר יוצא" מעדן להשקות את הגן.

ע"ש והיינו שבחי' עדן עצמו שע"ז נאמר עין לא ראתה^{107, 108} כו' יהיה מאיר בבחי' קירוב מקום כמו בחי' ונהר יוצא כו'. וזהו ענין ומעין מבית¹⁰⁹ ה' יצא וכמ"ש בביאור ע"פ ששים המה מלכות.^{110, 111}

עיין שם. כלומר, בחינת עדן עצמו, שעליו נאמר "עין לא ראתה" וכו', תאיר מקרוב, כמו בחינת "ונהר יוצא" וכו'. וזהו ענין "ומעין מבית ה' יצא", ככתוב בביאור על "ששים המה מלכות".

עדן עצמו, שעליו נאמר "עין לא ראתה", יאיר מקרוב, כפי שהנהר מאיר כעת. הפסוק "ומעין מבית ה' יצא" מתאר את אותו גילוי עתידי.

ועמ"ש עוד מענין גילוי בחי' עדן בד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא¹¹² אם בהרת קדמה¹¹³ כו' ועמ"ש עוד בד"ה כי אברהם לא ידענו^{114, 115} בשם הפע"ח כו' ובענין פורים ויוהכ"פ הוא בחד דרגא.

ועיין עוד בענין גילוי בחינת עדן בד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא אם בהרת קדמה וכו'. ועיין עוד בד"ה כי אברהם לא ידענו בשם פרי עץ חיים וכו', ובענין שפורים ויום הכיפורים הם בדרגה אחת.

הפניות נוספות: הסיפור על הדיון בבית המדרש של מעלה, מאמר על "כי אברהם לא ידענו", ותורה האומרת שפורים ויום הכיפורים (יום הכיפורים — יום שהוא כ"פורים) הם בדרגה אחת.

דמזה יוכן קצת עוד ענין זה הנזכר כאן שבחי' חכמה נעשה בבחי' אם המאירה בקירוב מקום. ועמ"ש כה"ג גבי משה שהיה כבד פה¹¹⁶ לגבי אורייתא דכע"פ וכבד לשון לגבי תשב"כ^{117, 118} לפי שהיה מבחי' ונחנו מה¹¹⁹ עצמיות ח"ע

מכך אפשר להבין מעט יותר את הענין שנזכר כאן, שבחינת חכמה נעשית בחינת אם המאירה מקרוב. ועיין בדומה לכך בענין משה, שהיה "כבד פה" ביחס לתורה שבעל פה ו"כבד לשון" ביחס לתורה שבכתב, משום שהיה מבחינת "ונחנו מה", עצמות חכמה עילאה;

מקורות אלה עוזרים להבין כיצד החכמה מאירה כאם הקרובה. משה הוא דוגמה: נשמתו באה מחכמה עילאה, "ונחנו מה", ולכן היה "כבד פה" ביחס לתורה שבעל פה ו"כבד לשון" ביחס לתורה שבכתב.

אך הקב"ה אמר לו ואנכי אהיה עם פִּיךָ¹²⁰ שע"י גילוי בחיי אנכי מי שאנכי ע"י יומשך בחיי ח"ע להיות מאיר למטה ועמ"ש בד"ה ארוממך הוי

אך הקב"ה אמר לו: "ואנכי אהיה עם פִּיךָ", שעל ידי גילוי בחינת אנכי — מי שאנכי — תימשך בחינת חכמה עילאה ותאיר למטה. ועיין מה שכתוב בד"ה ארוממך הוי

ה' השיב לו: "ואנכי אהיה עם פִּיךָ". גילוי עצמותו של ה' ימשיך את החכמה העילאה ותאיר בדיבורו של משה. לאחר מכן באות הפניות נוספות.

כי דליתני¹²¹ כוי ועמ"ש בפי' בהעלותך בענין השליו¹²² גבי היד ה' תקצר כוי ועמ"ש בפי' וארא סד"ה וידבר אלקים אל משה.^{123, 124}

כי דליתני וכו'. ועיין בפרשת בהעלותך בענין השליו, על הפסוק "היד ה' תקצר" וכו'; ועיין בפרשת וארא בסוף ד"ה וידבר אלקים אל משה,

ההפניות נמשכות: המאמר על "ארוממך ה' כי דליתני", הדיון בשליו במדבר ובדברי ה' "היד ה' תקצר", ומאמר בפרשת וארא

גבי והייתי לכם לאלקים¹²⁵ פי' שבחינת הוי' לבדו הוא בעצמו יהיה לכם בבחי' אלקים השורה עליכם וכך היתה כונות יעקב בתפלתו והיה הוי' לי לאלקים פי' הוי' לבדו הוא בעצמו יהיה לי¹²⁶ בבחינת אלקים.

על "והייתי לכם לאלקים". פירושו שבחינת הוי' לבדו, הוא בעצמו, יהיה לכם בבחינת אלקים השורה עליכם. וכך הייתה כונות יעקב בתפלתו "והיה הוי' לי לאלקים": הוי' לבדו, הוא בעצמו, יהיה לי בבחינת אלקים

אותו מאמר מפרש את "והייתי לכם לאלקים" כהשראת הוי' עצמו על ישראל באופן של אלקים; וכך גם תפילת יעקב "והיה הוי' לי לאלקים": השם הנעלה שורה בתוך השם המוגבל והגלוי

וזהו ממש כענין הנזכר כאן בפי' מאת הוי' היתה זאת.¹²⁷ ועמ"ש בפי' יתרו סד"ה זכור את יום השבת לקדשו¹²⁸ בענין זכור ושמור בד"א נאמרו¹²⁹ ע"י גילוי בחיי אנכי הוא גילוי אור א"ס ב"ה שלמעלה מההשתלשלות כוי ע"ש.

וזהו ממש כענין הנזכר כאן בפירוש "מאת הוי' היתה זאת". ועיין מה שכתוב בפרשת יתרו בסוף ד"ה זכור את יום השבת לקדשו, בענין "זכור" ו"שמור" שנאמרו בדיבור אחד, על ידי גילוי בחינת אנכי, שהוא גילוי אור אין סוף ברוך הוא שלמעלה מההשתלשלות וכו'; עיין שם

הדבר תואם בדיוק לפירוש כאן של "מאת הוי' היתה זאת": המדרגה העליונה מופיעה בתוך התחתונה. מאמר על "זכור" ו"שמור" שנאמרו בדיבור אחד בסיני, באמצעות בחינת אנכי, מדגים את אותו גילוי שמעל לסדר העולמות

והנה לקרב אל השכל ענין זה שבחיי חכמה יהי מאיר בקירוב כו' היינו כי חכמה הוא מה שלמעלה מההשגה.

.והנה, כדי לקרב אל השכל את העניין שבחינת חכמה תאיר מקרוב וכו', יש להבין שחכמה היא מה שלמעלה מן ההשגה.

כעת אדמו"ר הזקן הופך את הרעיון למובן יותר: חכמה, מעצם הגדרתה, היא מה שלמעלה מן ההבנה

ונקרא שכל הנעלם מכל רעיון ומה שנמשך מזה בבחי' הבנה והשגה זהו רק הארה בעלמא וכמו ברק המבריק מכח השכל לתוך ההשגה משא"כ עצמות מהות כח השכל אינו מושג כלל.

והיא נקראת "שכל הנעלם מכל רעיון"; ומה שנמשך ממנה בבחינת הבנה והשגה אינו אלא הארה בלבד, כעין ברק המבריק מכוח השכל לתוך ההשגה. ואילו עצמות ומהות כוח השכל אינן מושגות כלל

חכמה נקראת "שכל הנעלם מכל רעיון". מה שאנו מבינים מן הרעיון הוא רק הבזק, כמו ברק מכוח שכל שאיננו רואים; ואילו כוח השכל עצמו אינו מושג כלל

ועד"ז יובן ג"כ הנמשל למעלה בבחי' חו"ב דאצילות שבחיי חכמה הוא למעלה מכל בחינת השגה כו'. והנה מבואר בפע"ח)

ועל דרך זו יובן גם הנמשל למעלה, בבחינת חכמה ובינה דאצילות: בחינת חכמה היא למעלה מכל בחינת השגה וכו'. והנה (מבואר בפרי עץ חיים

כך יובן גם למעלה, בספירות חכמה ובינה דאצילות: החכמה למעלה מכל השגה. כאן מסתיימת הערת הסוגריים הארוכה ומובאת דוגמה מספרו של האריז"ל

(שטי"ז פ"א) שהשיג האריז"ל בשעה א' מה שאם היה יושב ודורש שמונים שנה רצופים לא יספיק לבאר זה.

שהאריז"ל השיג בשעה אחת מה שאילו היה יושב ודורש שמונים שנה רצופות לא היו מספיקות לבאר (שער ט"ז, פרק א')

מסופר שהאריז"ל אמר שהשיג בשעה אחת דבר שמונים שנות לימוד רצופות לא היו מספיקות כדי לבאר

ואיך השיג זה בשעה אחת. אלא ענין הוא שהשגתו היה ע"ד בחי' ראייה במהות ועצמיות בחי' חכמה

; וכיצד השיג זאת בשעה אחת? אלא שהשגתו הייתה בדרך של ראייה, ראייה במהות ובעצמות של בחינת חכמה

.הדבר אפשרי רק מפני שהשגתו הייתה כראייה — ראייה ישירה במהות החכמה — ולא הבנה שלב אחר שלב

אלא שהשגתו היה בהיכלות דיצי רה כידוע ומ"מ עד"ז יובן גם בבחי' חכמה דאצי" מה שהחכמה עצמה ממש מאירה בבחי' קירוב זהו הגילוי מלמעלה מסדר ההשתלשלות

אלא שהשגתו הייתה בהיכלות דיצירה, כידוע. ואף על פי כן, על דרך זו יובן גם בבחינת חכמה דאצילות: שחכמה עצמה ממש ותאיר מקרוב — זהו גילוי שמעל לסדר ההשתלשלות

האריז"ל ראה זאת בהיכלות של עולם היצירה, עולם נמוך יותר; אך העיקרון נכון גם לגבי חכמה דאצילות. שחכמה עצמה תאיר מקרוב ובגילוי הוא גילוי שמעל לכל סדר העולמות

דהיינו מה שלמעלה מגדר השגה יהיה ג"כ מאיר בבחי' קירוב כו' וע"ז נאמר לעתיד עין בעין יראו¹³⁰ כו'.¹³¹

כלומר, מה שלמעלה מגדר השגה יאיר גם הוא מקרוב וכו'. ועל כך נאמר לעתיד לבוא: "עין בעין יראו" וכו'.

מה שלמעלה מן ההשגה יאיר אז מקרוב. זהו הכתוב בישעיהו על העתיד: "עין בעין יראו" — ראייה ישירה במקום הבנה בלבד.

13 ועד"ז הוא ג"כ ענין קריעת ים סוף שהוא בחי' גילוי האצילות ממש בבריאה כמ"ש במ"א ואצילות הוא בחי' חכמה דרך כלל ובריאה הוא בחי' בינה אם כן קי"ס

וכך גם ענין קריעת ים סוף, שהיא בחינת גילוי עולם האצילות עצמו בבריאה, כפי שנכתב במקום אחר. ובכלל, אצילות היא בחינת חכמה, ובריאה היא בחינת בינה. אם כן, קריעת ים סוף

קריעת ים סוף פועלת לפי אותו דפוס: אצילות התגלתה בתוך בריאה. מאחר שאצילות מקבילה בדרך כלל לחכמה ובריאה לבינה, קריעת הים הייתה חכמה המאירה בתוך בינה.

היינו שיהיה ים החכמה מאיר בבחי' קירוב ממש כמו הבינה וזהו ענין כי מלאה הארץ דעה את¹³² ה' כמים לים מכסים כו'.

פירושה שים החכמה מאיר בקרבה ממש, כמו הבינה. וזהו פירוש "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" וכו'.

החכמה נמשלה לים שעומקו נסתר. בעת קריעת ים סוף נחשפו מעמקיו הנסתרים והאירו בקרבה, כמו הבינה; כך עתיד להיות גם לעתיד לבוא, כאשר ידיעת ה' תמלא את הארץ "כמים לים מכסים".

ולהיות גילוי זה זהו ע"י בחי' פלא עליון בחי' אין כמ"ש בזהר גבי קי"ס דבעתיקא תליא.

וכדי שתהיה התגלות זו, הדבר נעשה באמצעות בחינת הפלא העליון, בחינת אין, כפי שנאמר בזהר על קריעת ים סוף, שהיא "בעתיקא תליא".

התגלות כזאת באה רק מבחינת הפלא העליון, בחינת אין. הוזהר אומר על קריעת ים סוף שהיא "בעתיקא תליא" — תלויה בעתיק, המדרגה הפנימית ביותר שבכתר.

וכנזכר לעיל בענין אני היום ילדתיך כו'. ועמ"ש עוד במ"א ע"פ מאמר הזהר ר"פ ויצא (דקמ"ח ע"ב) ע"פ וחסידיך ירננו.¹³³

וכפי שהוזכר לעיל בענין "אני היום ילדתיך" וכו'. וראו עוד מה שנכתב במקום אחר על מאמר הזהר בתחילת פרשת ויצא (דף קמ"ח ע"ב), על הפסוק "וחסידיך ירננו".

הדבר מקביל ל"אני היום ילדתיך", שנידון לעיל. הטקסט מפנה גם לקטע בזהר על הפסוק "וחסידיך ירננו".

ולויך ירננו מיבעי ליה כו' ונזכר מזה ג"כ בזהר פ' פנחס (דרמ"ב ע"א) והוא ג"כ שייך קצת לענין הנ"ל:

"ולויך ירננו מיבעי ליה" וכו'. ענין זה נזכר גם בזהר, פרשת פנחס (דף רמ"ב ע"א), והוא קשור במידת מה גם לענין שלעיל.

בקטע הזהר הזה נשאל מדוע נאמר "וחסידיך" ולא "ולויך". הטקסט מפנה גם לקטע זהר קשור בפרשת פנחס; שניהם נוגעים לאותו רעיון.

”זה היום”: כוחה של תשובה

14 ה והנה כל זה הוא בכח התשובה שביה”כ לפני הוי’ תטהרו. וזהו זה היום עשה ¹³⁴ הוי’

,ה. והנה כל זה הוא מכוחה של התשובה שביום הכיפורים, ”לפני הוי’ תטהרו”. וזהו זה היום עשה הוי’

סעיף ה קושר את כל הדברים בחזרה ליום הכיפורים: כל ההתגלות של שמיני עצרת נובעת מהתשובה של ”לפני הוי’ תטהרו”. את הפסוק ”זה היום עשה הוי’” נקרא כעת לאור זה.

כי היום הוא ענין התשובה כמו שאמר משיח ¹³⁵ לרי יהושע בן לוי כששאלו אימתי קאתי מר ואמר ליה היום דהיינו היום אם בקולו תשמעו. ¹³⁶

כי ”היום” הוא ענין התשובה, כפי שאמר משיח לרבי יהושע בן לוי, כששאל אותו: ”אימתי קאתי מר?” והשיב לו: ”היום”, כלומר, ”היום אם בקולו תשמעו”.

”היום” פירושו תשובה. בגמרא אומר משיח לרבי יהושע בן לוי שיבוא ”היום”, ואלוהו מסביר: ”היום אם בקולו תשמעו”. הגאולה תלויה ביום של תשובה.

ופי’ היום היינו זכרון ליום ראשון ¹³⁷ ראשון שלפני ההשתלשלות וכמ”ש במ”ע ביום הראשון גימטריא כתר שהוא נקרא היום שכולו יום כו’

ופירוש ”היום” הוא ”זכרון ליום ראשון” — היום הראשון שקודם להשתלשלות. וכפי שנכתב במ”ע, ”ביום הראשון” הוא בגימטריה כתר, הנקרא ”היום”, ”שכולו יום” וכו’.

”היום” הוא גם ”היום הראשון” שבתפילת ראש השנה, שקודם לכל ירידת העולמות. חיבור המצוין בראשי התיבות מ”ע מבאר ש”ביום הראשון” עולה בגימטריה לכתר (620), שמעל הספירות, ונקרא ”היום שכולו יום” — אור טהור ללא לילה.

(עמ”ש בביאור ע”פ והיה מספר בניי ¹³⁸ גבי כי גדול יום יזרעאל ¹³⁹ ועי’ ברע”מ פי תצא)

(.ראו מה שנכתב בביאור על ”והיה מספר בני ישראל”, בעניין ”כי גדול יום יזרעאל”. וראו ברעיא מהימנא, פרשת תצא)

.הפניות בסוגריים: מאמר על ”כי גדול יום יזרעאל” שבספר הושע, ועל רעיא מהימנא, חלק מהזהר

(דרע”ח ע”א) ע”פ ביומו תתן ¹⁴⁰ כו’ עד היום אם בקולו תשמעו ובפי’ הרמ”ז שם ועמ”ש בד”ה

על ”ביומו תתן” וכו’, עד ”היום אם בקולו תשמעו”, ובפירוש הרמ”ז שם. וראו מה שנכתב במאמר המתחיל (דף רע”ח ע”א)

.קטע רעיא מהימנא מתחיל בדין תשלום לשכיר ”ביומו” ומגיע עד ”היום אם בקולו תשמעו”, עם פירוש הרמ”ז שם. מובא גם מאמר נוסף

כי תשמע בקול¹⁴¹ בפי ראה דפי בקול היינו מה שמלובש בבחינת הקול כו' ע"ש וזהו שלהיות גילוי בחי' היום שכולו יום הוא ע"י בקולו תשמעו כו'

"כי תשמע בקול" בפרשת ראה, שפירוש "בקול" הוא מה שמלובש בבחינת הקול וכו'; עיינו שם. וזהו שכדי שתהיה התגלות בחינת "היום שכולו יום", הדבר נעשה באמצעות "בקולו תשמעו" וכו'.

המאמר הזה מסביר שההקשבה "בקול" פירושה להגיע אל מה שמלובש בתוך הקול. לכן התגלות "היום שכולו יום" באה באמצעות "בקולו תשמעו".

ע"ד הנ"ל ועמ"ש סד"ה בעצם היום הזה נמול אברהם¹⁴² וזהו ג"כ פי' היום אם היינו ע"ד מ"ש בזהר פי' תרומה (דקס"ג ע"א)

כפי שנתבאר לעיל. וראו מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "בעצם היום הזה נמול אברהם". וזהו גם פירוש "היום אם", כלומר, על דרך מה שנכתב בזהר, פרשת תרומה (דף קס"ג ע"א).

לאחר הפניה נוספת בא רעיון חדש: במילים "היום אם" ניתן לקרוא את "אם" גם כ"אם". הוזהר בפרשת תרומה דן במילה זו.

בענין אם דהוא בחי' שמאלא אתכליל בימינא כדפי' במק"מ שם דהוא בחי' חו"ב והם המלבישים לבחי' היום וכ"ז נמשך ע"י בקולו תשמעו כו' וענין פי' הלבשה זו מבואר במ"א סד"ה

בענין "אם", שהיא בחינת שמאל הנכללת בימין, כפי שפירש שם מקדש מלך; זו בחינת חכמה ובינה, והן המלבישות את בחינת "היום". וכל זה נמשך באמצעות "בקולו תשמעו" וכו'. פירוש ההלבשה הזאת מבואר במקום אחר, בסוף המאמר המתחיל.

הוזהר מתאר את "אם" כשמאל הנכלל בימין, ומקדש מלך מזהה זאת עם חכמה ובינה. הן "מלבישות" את בחינת "היום", כתר, וכל זה נמשך באמצעות ההקשבה לקולו; מאמר נוסף מסביר את ההלבשה.

להבין מפני מה יו"ט דפסח. והיינו בחי' התשובה שהיא קדמה לעולם ובחי' היום זה עשה הוי'.

"להבין מפני מה יום טוב דפסח". והיינו בחינת התשובה שקדמה לעולם, ובחינת "היום", שעליו נאמר "זה היום עשה הוי'".

כל זה הוא ענין התשובה שקדמה לעולם, ו"היום" שעליו נאמר "זה היום עשה הוי'".

(ועמ"ש בד"ה בפי' נסכים כתיב בענין היד הגדולה אשר עשה¹⁴³ הוי' במצרים ע"ש) כי הנה כתיב כל אשר חפץ¹⁴⁴ ה' עשה וגו'.

והרי נאמר: (וראו מה שנכתב במאמר המתחיל "בפרשת נסכים כתיב" בענין "היד הגדולה אשר עשה הוי' במצרים"; עיינו שם) "כל אשר חפץ ה' עשה" וגו'.

לאחר הפניה למאמר על "היד הגדולה", מביא הרבי הזקן את הפסוק "כל אשר חפץ ה' עשה". הוא מפרש אותו כמתאר את רצון ה' שלפני הבריאה, שפעל והמשיך את שם הוי'.

שעשה והמשיך בחיי הוי' בכל ההשתלשלות מבחי' כל אשר חפץ וגוי'. והיינו ע"י זה היום דהיינו יום ראשון שלפני ההשתלשלות שהוא ענין התשובה

שהוא עשה והמשיך את בחינת הוי' בכל ההשתלשלות, מבחינת "כל אשר חפץ" וכו'. והיינו באמצעות "זה היום", כלומר, היום הראשון שקודם להשתלשלות, שהוא ענין התשובה,

רצון ה', שלמעלה מהכול, המשיך את שם הוי' בכל העולמות. הדבר נעשה באמצעות "זה היום" — היום הראשון שקודם לכל ההשתלשלות, שהוא שורש התשובה.

כי נעוץ תחלתן בסופן¹⁴⁵ דייקא שבעוה"ז הגשמי דוקא מאיר אור א"ס ב"ה שלמעלה מההשתלשלות לכן יוכל להיות בחי' תשובה להפך לבו מן ההפך אל ההפך.

כי "נעוץ תחלתן בסופן" דווקא: דווקא בעולם הזה הגשמי מאיר אור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה מההשתלשלות. לכן יכולה להיות בחינת תשובה, להפוך את הלב מן הקצה האחד אל הקצה ההפוך.

כפי שנאמר בספר יצירה, ההתחלה נעוצה בסוף: אור אין סוף, שלמעלה מכל העולמות, מאיר דווקא בעולם הזה הגשמי. לכן דווקא כאן האדם יכול לעשות תשובה ולהפוך את לבו מן הקצה אל הקצה.

וכמו ר"א בן דרודיא שקנה עולמו בשעה¹⁴⁶ אחת כו' משא"כ בעוה"ב שכבר נבדל איש על מקומו וכל צדיק יש לו מדור¹⁴⁷ בפני עצמו (ועמ"ש מזה בדי"ה צו את בניי¹⁴⁸ כו' את קרבני לחמי)¹⁴⁹

כמו רבי אלעזר בן דרודיא, שקנה את עולמו בשעה אחת וכו'. אבל בעולם הבא, כל אחד כבר מובדל במקומו, ולכל צדיק יש מדור בפני עצמו. (וראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "צו את בני ישראל ... את קרבני לחמי".)

רבי אלעזר בן דרודיא, שהיה חוטא ידוע לשמצה, שב בתשובה בשלמות כזאת ש"קנה את עולמו בשעה אחת". בעולם הבא אין אפשרות לשינוי כזה: לכל נשמה יש מקום קבוע, כפי שמבאר מאמר אחר.

וזהו אני היום ילדתיך¹⁵⁰ היום דוקא יכול להיות גילוי אני מאין ונפלאות היא בעינינו¹⁵¹ זה היום דייקא והוא הגורם להיות עשה הוי'

וזהו "אני היום ילדתיך": דווקא "היום" יכולה להיות התגלות אני מאין, ו"נפלאות היא בעינינו" — דווקא "זה היום"; והוא הגורם לכך שהי עשה.

לכן "אני היום ילדתיך" פירושו שדווקא "היום", בעולם הזה, יכול האין להתגלות כאני. "נפלאות היא בעינינו" הוא "זה היום", והיום הזה הוא הגורם ל"עשה הוי'" — הפסוק נקרא כאן "זה היום שעשה את הוי'".

ולכן נגילה ונשמחה בו (ובזהר נזכר ע"פ בני אתה אני היום ילדתיך כפ' בלק) (דקצ"א ע"ב ודף ר"ג ע"ב)¹⁵² ועי"ש ועוד נזכר כפ' משפטים (דצ"ח א' ודק"א א') לענין אחר.

ולכן "נגילה ונשמחה בו". (ובזהר נזכר הפסוק "בני אתה אני היום ילדתיך" בפרשת בלק) (דף קצ"א ע"ב ודף ר"ג ע"ב), ועיינו שם. ועוד נזכר בפרשת משפטים (דף צ"ח ע"א ודף ק"א ע"א) בהקשר אחר.

לכן "נגילה ונשמחה בו" — שמחת תורה. מובאים כאן קטעי זוהר על "בני אתה, אני היום ילדתיך".

וע"פ זה היום עשה כו' בפ' אמור (תחלת דף ק"ה)¹⁵³ וע"ש. ופ' בחקתי דף קי"ד ע"ב:^{154, 155}

ויעל "זה היום עשה" וכו' בפרשת אמור (תחילת דף ק"ה); עיינו שם. וכן בפרשת בחוקותי, דף קי"ד ע"ב.

הפניות אחרונות לקטעי זוהר על "זה היום עשה הוי" בפרשות אמור ובחוקותי

בעבודה

אל תסתפק בתענוג שבהבנת האלוקות, שהמאמר מכנה עבודה "על מנת לקבל פרס"; בקש את ה' עצמו, ככתוב: "מי לי בשמים". האדם עושה זאת באמצעות תשובה מעומק הלב, שרק העולם הזה מאפשר: שעה אחת של תשובה יכולה להפוך את האדם מן הקצה אל הקצה. בתפילה היומיומית, ההתבוננות (בינה) צריכה להוליד אהבה ויראה שגדלות מתוך שמחה, ומעבר לה עומד הביטול של חכמה ("מה אנו"). אחר כך מובאת תשובת יום הכיפורים אל תוך שמחת תורה.

שאלות לשיחה

1. מדוע הנשמה צריכה לשכוח את העולם הזה כדי להיכנס לגן עדן, ומה הדבר מלמד על הפער שבין המדרגות.
2. המאמר אומר שהתענוג של גן עדן הוא רק ב"זיו". מה גבוה ממנו, ומדוע אפשר להגיע לכך רק בעולם הזה.
3. כיצד משל האב והאם מסביר את היחס בין התורה שבכתב לתורה שבעל פה, ובין חכמה לבינה בתפילה.
4. מה פירוש הדבר שבשמיני עצרת העובר אוכל לא רק "ממה שאמו אוכלת" אלא גם "ממה שאביו אוכל".
5. מדוע רבי אלעזר בן דורדיא יכול היה לקנות את עולמו בשעה אחת, ומדוע שינוי כזה אינו אפשרי בעולם הבא.

הערות

פסקה 1

1 ביום השמיני עצרת

ההערה אומרת שמאמר זה מצוי בתמליל של אדמו"ר האמצעי משמיני עצרת תקצ"ו, בשתי גרסאות, שנדפסו כאן לצד ביאור. אלה שני תיעודים מקבילים של אותה תורה.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי משמע"צ תקס"ו. ונמצאים ב' הנחות א' בסה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתקס. והנחה ב' שם בשולי העמוד. ביאור שם ע' תתקפה. ראה הגהות באוה"ת שמע"צ ע' איתתו. איתתח.

2 ותרגם אונקלוס

הפסוק המצווה על חג שמיני עצרת לאחר הסוכות. המאמר מבסס את כל מהלכו על המילה "עצרת" שבפסוק.

במדבר כ"ט:ל"ה Numbers 29:35

ביום השמיני עצרת תהיה לכם פלימלאכת עבדה לא תעשו:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall do no manner of servile work;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

עה"פ במדבר כט, לה.

3 במקורם ושרשם

ההערה מפנה לשם בעניין התאספות הנשמות אל מקורן ושרשן. זהו דיון מקביל בספרו של הצמח צדק.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שמע"צ ע' איתשעה.

4 זה היום תחלת מעשיך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

בברכת זכרונות.

5 זה היום תחלת מעשיך וזכרון ליום ראשון

המילים הללו מברכת זיכרונות בתפילת מוסף של ראש השנה מובאות בתלמוד, הן באיזה יום של הבריאה מדובר. כאן מתפרשים שני הביטויים כשתי מדרגות: התחלה בתוך הבריאה ו"יום ראשון" שקודם לה.

ראש השנה כ"ז א:ט"ו-ט"ז Rosh Hashanah 27a:15-16

שנה יובל לראש השנה לתקיעה ולברכות וכו'. אמר רב שמואל בר יצחק: כמאן מצלינן האידינא "זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון", כמאן — כרבי אליעזר, דאמר: בתשרי נברא העולם. מתיב רב עינא: שנה יובל לראש השנה לתקיעה ולברכות, והא איכא "זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון", דבראש השנה איתא, ויובל ליתא! כי קתני — אשארא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

6 ג"ע התחתון שהוא הממוצע בין העולמות הרוחנים ובין עוה"ז הגשמי

התמליל מוסיף שגן עדן זה אינו נמצא על פני הארץ הגשמית, מפני שהוא רוחני, אלא במרכזו של הקו האמצעי המכונה קו המשווה, כפי שמסביר

הרמב"ן בשער הגמול.

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתקס בהנחת כ"ק אדה"א נוסף: "(וע"כ לא נמצא ג"ע זה בשטח הארץ הגשמי בכדור הארץ הלז כי הרי הוא בחי הרוחניות ושורה במרכזו קו האמצעי הנק' קו השווה כו' כמבואר בסי' הגמול להרמב"ן". וראה בסי' הגמול (הוצאת שעוועל) ע' רצה. וראה סה"מ תקע"ז — הנחות ע' פב. וראה גם באוה"ת שה"ש כרך ב ע' תשפד: "געה"ת הוא פנימי עולם העשי' וממוצע בין רוחנית לגשמיות כי דירת אדה"ר היה בג"ע" ע"ש. בענין קו השווה — ראה ע"ח שער ג פ"א, ונוכח גם לעיל פ' תוריע ח, א.

7 וכמ"ש בזהר

ההערה אומרת שתמליל תקפה"ה מבאר את הקטע הזה בזהר. התמליל מרחיב את הדברים המצוטטים כאן בקיצור.

הערת קה"ת

בהקדמה לזח"א (ז, א). [כ]. בתקס"ה מבאר הזהר.

8 דכל דיוקנין דלעילא ותתא משתכחין תמן

בהקדמת הזהר מתואר גן עדן התחתון כמקום שבו נמצאות כל הצורות שלמעלה ושלמטה. לכן הוא יכול לשמש ממוצע בין העולמות הרוחניים לעולמנו.

ספר הזהר, הקדמה י"ב:צ"ב-ק"ד Zohar, Introduction 12:92-104

He is "mighty of deeds, from Kabzeel", as if to say: "that great and most mighty tree, from what place comes it, from what grade does it issue? From Kabzeel" (lit. gathering of G-d), from the highest and hidden grade where "no eye hath ever seen, etc." (Is. 64, 3), a grade which contains the whole and which is the focus of the supernal light, and from which everything issues. That light is the sacred and hidden temple (Hekal) wherein is concentrated that divine essence from which all the worlds ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

9 בספר איוב מתוארות פעולותיו של ה' כ"למעלה מכל חקר" ו"למספר אין". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי הזה לתיאור מדרגות ההשתלשלות שאינן ניתנות למנייה.

איוב ט':י" Job 9:10

עשה גדלות עד־אין חקר ונפלאות עד־אין מספר:

Who doeth great things past finding out; Yea, marvellous things without number.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 2

10 יש נהר דינור כו'

ההערה מפנה למאמר הקודם, שבו כבר צוינו המקורות לנהר דינור. הקטע שם עוסק בכך ששבועת ה' מגיעה אל מעבר להשתלשלות הסדורה של המדרגות, עניין הקרוב לנקודה שבמאמר זה, שלפיה עליית הנשמה חורגת מן השרשרת הרגילה.

הערת קה"ת

נסמן לעיל פג, ד.

סֵלָה. זָכָה — תָּאוֹת לְבוֹ נִתְּתָה לוֹ. לֹא זָכָה — וְאַרְשֶׁת שְׁפִתָּיו כָּל מְנַעַת סֵלָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת

ראה עירובין נד, א.

וכנודע מענין השמיטות והיובלות

18

דיון מקביל בשמיטות ויובלות, שאליו מפנה ההערה

שיר השירים ג:ד' Song of Songs 3:4

כַּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם עַד שֶׁמָּצָאתִי אֶת שְׂאֵהֶבָה נִפְשִׁי אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֶרְפֶּנּוּ עַד־שֶׁהֵבִיאתִיו אֶל־בֵּית אִמִּי וְאֶל־חֲדָר הוֹרְתִי:

Scarce had I passed from them, When I found him whom my soul loveth: I held him, and would not let him go, Until I had brought him into my mother's house, And into the chamber of her that conceived me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

ראה לקמן שה"ש ג, ד. ובאוה"ת שה"ש ע' מה. בסה"מ תקס"ה ע' תתקסב בנוסחא שני "כמ"ש בכתיב הארזי"ל שיש בחי' עליות נ' אלפים יובלות עד ש[יגיע] לתכלית העילוי אל הארת מלי' דא"ס".

19

נדרו של יעקב בבית אל לתת מעשר. הטקסט מפנה לדין בפסוק הזה בפרשת ויצא.

בראשית כ"ח:כ"ב Genesis 28:22

וְהָאֵבֶן הַזֶּה אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מַצֵּבָה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹקִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתֵּן־לִי עֹשֶׂר אֲעֲשֶׂרְנּוּ לָהּ:

and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely give the tenth unto Thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20

שהוא תחלת עולם העשי' . . וכמ"ש . . לעבדה ולשמרה

בגרסה השנייה של התמליל מובא ביאור רחב יותר: גן עדן התחתון הוא תחילת עולם העשיה וממוצע בין הרוחניות לגשמיות שלו; לפני החטא הוא היה עבור אדם מה שהעולם הגשמי הוא עבורנו, ורק לאחר החטא גורש אדם מגן עדן.

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ה שם ע' תתקסג בנוסחא שני מבואר יותר: "פי' תחלת מעשיך הוא בחי' ג"ע התחתון שהוא התחלת עולם העשי' שהוא הממוצע בין רוחניות לגשמיות דעשי', שקודם חטא אדה"ר הי' אצלו בחי' ג"ע התחתון כמו אצלנו עולם העשי' הגשמי כמ"ש ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה כו' רק לאחר שחטא כתיב ויגרשהו מג"ע".

21

ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה

ה' הניח את אדם בגן עדן לעבוד אותו ולשמור עליו. אדמו"ר הזקן מסיק מכך שגן עדן התחתון הוא המקום והתכלית שנועדו לאדם

בראשית ב:ט"ו Genesis 2:15

וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם וַיְנַחֵהוּ בְּגֶן־עֵדֶן לְעֲבֹדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ:

And the L-RD G-d took the man, and put him into the garden of Eden to dress it and to keep it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

בראשית ב, טו.

11

נהר דינור

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לי הפסוק דניאל ז, יו"ד). [כ].

12

נהר דינור

דניאל רואה "נהר של אש" הנמשך מלפני ה'. אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי לתיאור הגבול המטהר שהנשמות עוברות בין העולם הזה לגן עדן.

דניאל ז:י"ד Daniel 7:10

נָהָר דִּינֹר נִגַּד וְנִפְק מִן־קִדְמוֹהִי אֶלְף אֶלְפִין יִשְׁמֻשְׁנָה וְרַבּוֹ רַבְּכֻן קִדְמוֹהִי יְקוֹמוֹן דִּינָא וְתַב וְסַפְרִין פְּתִיחוֹ:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 3

13

בד"ה ויהי מקץ

זהו המאמר שאליו מפנה הטקסט בעניין ההשוואה למחשבות זרות בתפילה.

הערת קה"ת

תו"א לא, א.

14

וכן מגן עדן התחתון לעליון

לפי ההערה, המאמר אומר במפורש שגם המעבר מגן עדן התחתון לגן עדן העליון דורש נהר דינור, במדרגה אחרת.

הערת קה"ת

בסי' כוונות מהאריז"ל (סא, א) ד' קארעץ שעובר דרך נהר דינור, ב' הזהר. ועל בין עוה"ז וגעה"ת לבד הזכיר, ובאמת גם ע"ז צריך נהר דינור רק במדרגה אחר כמ"ש להדיא ד"ה ויהי מקץ הא' בתו"א. [כ].

פסקה 4

15

הכל ירוממוך סלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ברכת יוצר דשבת.

16

וכל החיים יודוך סלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

נוסח תפלת שמו"ע.

17

סלה בלי הפסק

הגמרא מלמדת שבכל מקום שבו מופיעה בתורה המילה "סלה", משמעותה דבר הנמשך לעולם בלי הפסק. כאן היא מבטאת את העובדה שהעלייה והשבה אינם נפסקים.

עירובין נ"ד א:י"ב-י"ג Eruvin 54a:12-13

רַבָּא אָמַר מִהֲקָא: "תָּאוֹת לְבוֹ נִתְּתָה לוֹ וְאַרְשֶׁת שְׁפִתָּיו כָּל מְנַעַת סֵלָה", אִימְתִּי תָאוֹת לְבוֹ נִתְּתָה לוֹ — בְּזִמְן שְׂאֲרֶשֶׁת שְׁפִתָּיו כָּל מְנַעַת סֵלָה. רַבָּא רַמִּי: כְּתִיב "תָּאוֹת לְבוֹ נִתְּתָה לוֹ". וְכְתִיב "וְאַרְשֶׁת שְׁפִתָּיו כָּל מְנַעַת

22 בד"ה אוסרי לגפן

המאמר שאליו מפנה הטקסט בעניין ההבדל בין העולם הגשמי בזמן הזה לבין שלמות המעשה בגן עדן ובימות המשיח.

הערת קה"ת

תו"א מו, א.

5 פסקה

23 נעוץ תחלתו בסופן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ס"י פ"א, מ"ו.

24 נעוץ תחלתו בסופן

ספר יצירה אומר על הספירות ש"סופן נעוץ בתחילתו ותחילתו בסופו". אדמו"ר הוקן משתמש בכך כדי להסביר כיצד המדרגה התחתונה קשורה למדרגה שלמעלה מכל ההשתלשלות.

ספר יצירה א': 1:7 Sefer Yetzirah

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתו ותחלתו בסופן כשלחבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

25 שנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים

המדרש אומר שהקב"ה נתאווה להיות לו דירה בתחתונים. זהו אחד העקרונות היסודיים של חסידות חב"ד בעניין תכלית הבריאה.

מדרש תנחומא, נשא ט"ז: 16:1 Midrash Tanchuma, Nasso

... באתי לגני אחותי כלה (שה"ש ה, א). אמר רבי שמואל בר נחמן, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, נתאווה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים. ברא את האדם וצוה אותו ואמר לו: מכל עץ הגן אכל תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו (בראשית ב, טז-טז). ועבר על צויו. אמר לקה הקדוש ברוך הוא, כך הייתי מתאווה שיהא לי דירה בתחתונים כמו שיש לי בעליונים, וכבר אחד צויתי אותה ולא שמרת אותה. מיד סלק הקדוש ...

(Numb. 7:1), "So it came to pass on the day that Moses had finished." Rav says, "Every place where it is stated, 'So it came to pass (wayehi),' [is referring to] something new"; but R. Simeon says, "Every place where it says, 'So it came to pass (wayehi)' [is referring to] something which existed, has ceased [to exist] for a long time, and has returned to be as it was. 5:7. This text is related (to Cant. 5:1), "When I come to my garden, my sister bride." R. Samuel bar ...

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

6 פסקה

26 בנהר דינור

נהר דינור מחזון דניאל, המשמש כאן לתיאור הגבול שעל הנשמה לעבור בדרכה למעלה.

דניאל ז': 10 Daniel 7

נהר דינור נגד נפסק מן קדמוהי אלה אלפין ושמשונה ורבו רכבן קדמוהי יקומו וינא יתב וספרין פתיחו:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 פסקה

27 אני הוי' הוא שמי

ה' אומר: "אני הוי' הוא שמי". אדמו"ר הוקן מדגיש שהוי' הוא "שם" — זי ולא עצמות.

ישעיהו מ"ב: 8 Isaiah 42

אני ה' הוא שמי וכבודי לא אחר לא אתן ותהלתי לפסילים:

I am the L-RD, that is My name; And My glory will I not give to another, Neither My praise to graven images.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה

תיאורו של רב את העולם הבא: הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשהם ונהנים מזיו השכינה. המילה "זיו" מראה שגם גן עדן משיג רק קרן אור מאור ה'.

ברכות י"ז א': 12 Berakhot 17a

מרגלא בפומיה דרב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משה ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שנאמר: "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did eat and drink" (Exod. xxiv. II).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

29 אז תתענג על ה'

השכר המובטח למכבדי השבת: "אז תתענג על הוי'". "על" נדרש כלמעלה ממש הוי'.

ישעיהו נ"ח: 14 Isaiah 58

אז תתענג על Havayah והרפכתיה על-במתי [במותי] ארץ והאכלתיה נחלת יעקב אביד כי פי Havayah דבר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed

thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of the L-RD hath spoken it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

ישע"י נח, יד.

30 כמ"ש בזהר (ויחי דרי"ט ע"א)

ההערה אומרת שקטע זה מהווה מובא גם קודם בלקוטי תורה, פרשת חוקת.

הערת קה"ת

ראה גם לעיל פי' חקת סב, ג.

31 מקרב איש ולב עמוק

"מקרב איש ולב עמוק". הפסוק מתאר את העומק הפנימי שממנו באה התשובה.

Psalms 64:7: תהילים ס"ד:ז

יִחַשְׁפוּ־עוֹלֹת תִּמְנוּ חֶפֶשׁ מִחֶפֶשׁ וְקָרַב אִישׁ לִבָּב עֲמֹק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 יפה שעה א' בתשובה ומע"ט

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

אבות פ"ד, מ"ז.

33 יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט

המשנה אומרת שיפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא. זוהי הראיה המרכזית לכך שעבודת העולם הזה עולה על גן עדן.

Pirkei Avot 4:17: משנה אבות ד':י"ז

הוא הִזָּה אוֹמֵר, יִפֶּה שְׁעָה אֶחָת בְּתִשְׁבּוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִקַּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְיִפֶּה שְׁעָה אֶחָת שֶׁל קוֹרֵת רוּחַ בְּעוֹלָם הַבָּא, מִקַּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

34 סד"ה יונתי בחגוי

שם הנפש הכלואה "בבקיעי הסלע" זקוקה לתשובה ולרחמים רבים על הניצוץ האלקי שנפל; באמצעות התשובה התורה נעשית ערכה יותר והמצוות נאות יותר. כך מתפרש "תשובה ומעשים טובים": התשובה מאירה את המעשים עצמם.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש יז, ג.

35 תשובה קדמה לעולם

המדרש מונה את התשובה בין הדברים שקדמו לבריאת העולם. כאן "עולם" מזוהה עם הנמשך משם הוי

Bereshit Rabbah 1:4: בראשית רבה א':ד

... "כסא כבוד מרום מראשון וגו'" שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי

אהבה רבני זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם ז, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם, ג) "תשב אנוש עד דכא וגו'" אבל איני יודע איזה מהם קודם אם התורה קדמה לכסא הכבוד ואם כסא הכבוד קודם לתורה א"ר אבא בר כהנא התורה קדמה לכסא הכבוד שנאמר "הי קנני ראשית דרכו [קדם מפעלו מאז]" קודם לאותו שכתוב בו "נכון כסאך "מאז" ". ר' הונא ור' ירמיה בשם רבי ...

"In the beginning, G-d created" - six items preceded the creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel, ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Pesachim 54a:8-9: פסחים נ"ד א:ח-ט

לֹא קִשְׁיָא: הָא בָּאוּר דִּידֵן, הָא בָּאוּר דְּגִיְהֵנָם. אוּר דִּידֵן — בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת, אוּר דְּגִיְהֵנָם — בְּעָרְבַּ שְׁבֵת. וְאוּר דְּגִיְהֵנָם בְּעָרְבַּ שְׁבֵת אֵיבְרִי? וְהָא תִּנְיָא: שְׁבַע דְּבָרִים נִבְרְאוּ קוֹדֶם שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם, וְאֵלוּ הֵן: תוֹרָה, וּתְשׁוּבָה, וְגִנְיָה, וְכִסֵּא הַכְּבוֹד, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וּשְׁמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. תוֹרָה, דְּכִתְיִב: "הִי קִנְיִי רִאשִׁית דְּרֹכִי". תְּשׁוּבָה, דְּכִתְיִב: "בְּטָרֶם הָרִים יִלְדוּ", וְכִתְיִב: "תִּשָּׁב אָנוּשׁ עַד דְּכָא וְתֵאמָר שׁוּבוּ בְּגִי אָדָם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"ר א, ד. פסחים נד, א.

36 בד"ה וירא ישראל את ה'יד

ההערה אומרת שהמאמר דן במשנה "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים", אותו מאמר המבואר כאן

הערת קה"ת

תו"א סב, א בענין יפה שעה אחת.

37 מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ

"מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ". הנפש בתשובה רוצה בה' עצמו ולא בתענוגות רוחניים.

Psalms 73:25: תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

38 ע"מ לקבל פרס

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה אבות פ"א, מ"ג.

39 על מנת לקבל פרס

אנטיגנוס מלמד שלא להיות כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל

פרס. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הרצון בתענוג של השגה רוחנית

משנה אבות א:ג: Pirkei Avot 1:3

אנטוניגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק. הוא היה אומר, אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם:

Antigonus a man of Socho received [the oral tradition] from Shimon the Righteous. He used to say: do not be like servants who serve the master in the expectation of receiving a reward, but be like servants who serve the master without the expectation of receiving a reward, and let the fear of Heaven be upon you.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

40 צור לבבי

"צור לבבי וחלקי אלקים לעולם". שני הביטויים מתפרשים כרומזים לעצמות ה' שמעבר לגילוי

תהילים ע"ג:כ"ו Psalms 73:26

כלה שארי ולבבי צור-לבבי וחלקי אלקים לעולם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

תהלים עג, כו.

41 ישת חשך סתרו

"ישת חושך סתרו". הפסוק מתאר את העצמות שמעבר לכל גילוי

תהילים י"ח:כ"ב Psalms 18:12

לשת-חשך סתרו סביבותיו סכתו חשכת-מים עבי שחקים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

תהלים יח, יב.

42 כחשיכה כאורה

"לפניו כחשיכה כאורה". בעצמותו, הסתר וגילוי, רוחניות וגשמיות, שווים

תהילים קל"ט:כ"ב Psalms 139:12

גם-חשך לא-יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

43 השוה ומשוה קטן וגדול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

פיוט וכל מאמינים.

44 כי שם הוי' במקורו נחשב ככחי אלקים

פירוש הצמח צדק לתהילים, המצוטט לעניין היות שם הוי' במקורו נחשב לאלקים.

הערת קה"ת

ראה יהל אור ע' שה.

45 ושמתיך בנקרת הצור

ה' שם את משה בנקרת הצור בעת גילויו כבודו עובר. "צור" נדרש כמסך הסתר שדרכו נמשכים הרחמים הנעלים ביותר

שמות ל"ג:כ"ב Exodus 33:22

והיה פעבר כבדי ושמתיך בנקרת הצור ושמתי כפי עליך עדי-עברי:

And it shall come to pass, while My glory passeth by, that I will put thee in a cleft of the rock, and will cover thee with My hand until I have passed by.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

שמות לג, כב.

46 כי תבאו לראות פני

"כי תבאו לראות פני". הזוהר לומד מכך שפני המלך טמונים בעומק

ישעיהו א:י"ב Isaiah 1:12

כי תבאו לראות פני מייבקש זאת מידכם רמס חצרי:

When ye come to appear before Me, Who hath required this at your hand, To trample My courts?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 עד יעבור עמך הוי'

משירת הים. המאמר הנוסף המצוטט קושר זאת לתשובה שקדמה לעולם

שמות ט"ו:ט"ז Exodus 15:16

תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן עדי-עבר עמך Havayah עדי-עבר עסיו קניתי:

Terror and dread falleth upon them; By the greatness of Thine arm they are as still as a stone; Till Thy people pass over, O L-RD, Till the people pass over that Thou hast gotten.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה

"והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה". כאן הפסוק מתאר את חזרת הנשמה לעצמות שלמעלה מהוי'

קהלת י"ב:ז' Ecclesiastes 12:7

וישב העפר על-הארץ כשהיה והרוח תשוב אל-האלקים אשר נתנה:

And the dust returneth to the earth as it was, and the spirit returneth unto G-d who gave it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 ועי' בפ' הרמ"ז זוהר (בראשית דף ד' סע"ב)

הקטע בוזהר על "עין לא ראתה אלקים זולתך", שעליו מפרש הרמ"ז. הוא עוסק בשכר הנעלה מכל תפיסה

ספר זוהר, הקדמה י"א:ס"ד י"ב:ע"ד Zohar, Introduction 11:64-12:74

50 עין לא ראתה אלקי' זולתך

"עין לא ראתה אלקים זולתך". חז"ל מיישמים את הפסוק על השכר הנסתר שלעתידי לבוא

ישעיהו ס"ד:ג' Isaiah 64:3

ומעולם לא-שמעו לא האזינו עין לא-ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה-לו:

And whereof from of old men have not heard, nor perceived by the ear, neither hath the eye seen a G-d beside Thee, who

worketh for him that waiteth for Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מי אל כמוך

"מי אל כמוך נושא עוון". זהו הפסוק הפותח את המאמר המצוטט על התשובה.

מיכה ז':י"ח Micah 7:18

מִי־אֵל כְּמוֹךְ נֶשֶׂא עוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית נִחֲלָתוֹ לֹא־יִחַזֵּק לְעַד אִפּוֹ כִּי־יִחַץ הָסֵד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כי לפני הוי' תטהרו

הפסוק של יום הכיפורים: "כי לפני הוי' תטהרו". "לפני" נדרש כמדרגה שלמעלה מהוי'.

ויקרא ט"ז:ל' Leviticus 16:30

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטָהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הזהר ביומי דן ב"א תתענג על הוי'.

ספר הוהר, ויחי כ"א:קע"א-כ"ג:קפ"ב Zohar, Vayechi 21:171-23:182

הזהר בבשלח מסביר שכל פני המלך טמונים בעומק, במקום חושך, ומביא את "ישת חושך סתרו"

ספר הוהר, בשלח י"ט:ער"ד-רפ"ו Zohar, Beshalach 19:274-286

פסקה 9

שמע בני מוסר אביך

"שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמן". אדמו"ר הזקן מפרש את האב כתורה שבכתב ואת האם כתורה שבעל פה.

משלי א':ח' Proverbs 1:8

שְׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאַל־תִּטְּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ:

Hear, my son, the instruction of thy father, And forsake not the teaching of thy mother;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 10

דאורייתא מחכמה נפקת

הזהר מלמד שהתורה יוצאת מחכמה. משום כך תורה שבכתב היא ה"אב", מדרגת החכמה.

ספר הוהר, משפטים י"ט:תצ"ד-תצ"ט Zohar, Mishpatim 19:494-499

אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני

שלמה אומר שהחכמה נותרה רחוקה ממנו. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כחכמה המאירה מרחוק ולא בתוך טווח התפיסה.

קהלת ז':כ"ג Ecclesiastes 7:23

כִּלְיוֹה נִסִּיתִי בְּחִכְמָה אֲמֶרְתִּי אֲחֻכְמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי:

All this have I tried by wisdom; I said: 'I will get wisdom'; but it was far from me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וכמ"ש בזהר פ' שמות (די"ב סע"א)

הזהר בשמות על "מרחוק", המובא לעניין הארת החכמה מרחוק.

ספר הוהר, שמות י"ח:קצ"ב-כ':ר"כ Zohar, Shemot 18:192-20:202

ותצב אחותו מרחוק

מרים ניצבה מרחוק וצפתה על משה התינוק. הוהר דורש את "מרחוק" כסימן לחכמה.

שמות ב':ד' Exodus 2:4

וְתִצַּב אָחֹתוֹ מֵרָחֵק לְדַעַה מֶה־יַּעֲשֶׂה לוֹ:

And his sister stood afar off, to know what would be done to him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ובפ' בראשית (תחלת דף ו')

קטע זוהר נוסף המצוטט בטקסט באותו עניין של "מרחוק".

ספר הוהר, הקדמה י"ב:פ"ד-צ"ב Zohar, Introduction 12:84-92

ובפ' ויקרא (ד"כ סע"ב)

קטע זוהר נוסף בפרשת ויקרא המצוטט באותו עניין.

ספר הוהר, ויקרא מ"ט:שמ"ב-49:342-51:352 Zohar, Vayikra 49:342-51:352

וע' בר"מ פ' פנחס (דרכ"ג ע"א)

רעיא מהימנא בפניחס על "אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני".

ספר הוהר, פנחס נ"ז:שמ"ח-ס':שנ"ז Zohar, Pinchas 57:348-60:357

ובפ' תולדות (דקל"ה ע"א)

קטע זוהר נוסף בפרשת תולדות המצוטט באותו עניין.

ספר הוהר, תולדות א':ד'-ח' Zohar, Toldot 1:4-8

רחובות הנהר

הכינוי הזהיר "רחובות הנהר" לכינה, שבה מתרחבת נקודת החכמה. הערת קה"ת מצינת את המקור.

ספר הוהר, האדרא רבא מ"ב:ש"ט-42:309-45:318 Zohar, Idra Rabba 42:309-45:318

בינה ליבא

"פתח אליהו" נאמר: "בינה ליבא ובה הלב מבין". כאן הדבר מבסס את הרעיון שהתבוננות מלכה את הלב.

תקוני זוהר י"ז א'-י"ז-19 Tikkunei Zohar 17a:17-19

מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו. כתר עליון איהו כתר מלכות. ועליה *אתמר מגיד מראשית אחרית. ואיהו קרקפתא דתפלי (נ"א קרקפתא דלא מנח תפלי). *מלגו איהו יוד קא ואו קא דאיהו ארח אצילות. איהו שקוי דאילנא בדרועוי וענפוי (נ"א ואנפוי). כמא דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקוי.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

66 אם הבנים שמחה

”אם הבנים שמחה”. בינה היא האם ואהבה ויראה הם ילדיה

תהילים קי”ג:ט”ז Psalms 113:9

מושיבי עקרת הפית אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּ־קָה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 בשמחה ובטוב לבב

התורה מצווה לעבוד את ה' "בשמחה ובטוב לבב". כאן הדבר מתאר את צמיחת האהבה והיראה

דברים כ”ח:מ”ז Deuteronomy 28:47

תחת אשר לא־עבדת את־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מֵרַב כָּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 11

68 ונחנו מה

משה ואהרן אומרים "ונחנו מה". הכיטוי מבטא ביטול מוחלט, תכונת החכמה

שמות ט”ז:ז Exodus 16:7

ובקר ורִאיתֶם אֶת־כְּבוֹד ה' בְּשִׁמְעוֹ אֶת־לַנְתִּיכֶם עַל־ה' וְנַחֲנוּ מֶה כִּי תֵלִינוּ עֲלֵינוּ:

and in the morning, then ye shall see the glory of the L-RD; for that He hath heard your murmurings against the L-RD; and what are we, that ye murmur against us?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

שמות טז, ז-ח.

69 והחכמה מאין תמצא

”והחכמה מאין תמצא”. חסידות מפרשת שהחכמה באה מן האין

איוב כ”ח:י”ב Job 28:12

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

איוב כח, יב.

70 דלית מחשבה תפיסא ביה

”מפתח אליהו”: אין מחשבה תופסת בו כלל. הדבר מתאר את האין שממנו באה החכמה

תקוני זוהר י”ז א:י”ב-י”א Tikkunei Zohar 17a:10-12

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ”א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

71 למילים האלה Deuteronomy 11:26-28 הערת קה”ת מפנה ל

דברים י”א:כ”ו-כ”ח Deuteronomy 11:26-28

רֵאָה אֲנִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה: אֶת־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אִתְּכֶם הַיּוֹם: וְהַקְלָלָה אֲסִילָא תִשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם וְסָרְתֶם מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אִתְּכֶם הַיּוֹם לְלַכֵּת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתֶּם:

Behold, I set before you this day a blessing and a curse: the blessing, if ye shall hearken unto the commandments of the L-RD your G-d, which I command you this day; and the curse, if ye shall not hearken unto the commandments of the L-RD your G-d, but turn aside out of the way which I command you this day, to go after other gods, which ye have not known.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 בבטן האם אוכל ממה שאמו אוכלת

התלמוד מתאר את העובר האוכל ממה שאמו אוכלת. אדמו”ר הזקן משתמש בכך לתיאור הנשמות השקועות כליל במקורן ביום הכיפורים

נדה ל”ב:י”ח Niddah 30b:18

דַּרְשׁ רַבִּי שְׁמַלְאִי: לָמָּה הַזֶּה דּוֹמֶה בְּמַעַי אִמּוֹ — לְפָנֶקֶס שְׁמֻקּוֹפֵל, וּמוֹנָח יָדָיו עַל שְׁתֵּי צִדָּעָיו, שְׁתֵּי אֲצִילָיו עַל שְׁתֵּי אֲרֻכּוֹבוֹתָיו, וּשְׁנֵי עֲקָבָיו עַל שְׁתֵּי עֲגֻבוֹתָיו, וְרֹאשׁוֹ מוֹנָח לוֹ בֵּין בְּרָכָיו, וּפִיו סְתוּם, וְטַבּוּרוֹ פְּתוּחַ. וְאוֹכֵל מִמָּה שְׁאָמוֹ אוֹכֵלָת, וְשׁוֹתֶה מִמָּה שְׁאָמוֹ שׁוֹתֶה, וְאֵינוֹ מוֹצִיא רֵעִי שְׁמָא יִהְרֹג אֶת אִמּוֹ. וְכִיּוֹן שִׁצְצָא לְאִוִּיר הָעוֹלָם — נִפְתַּח הַסְּתוּם, וְנִסְתָּם הַפְּתוּחַ, שְׁאֵלְמָלָא כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְחַיּוֹת אֲפִילוּ שְׂעָה אַחַת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה”ת

נדה ל, ב.

73 בכיבור ע”פ ונקדשתי

הכיבור ל”ונקדשתי” המצוטט בטקסט בעניין ה”קדוש” הראשון

הערת קה”ת

לעיל פי אמור.

74 ובביאור ע”פ שימני כחותם

הביאור דן ב”חותם השוקע” ובכך שאהבה מלמטה מעוררת אהבה מלמעלה, כך שאור אין סוף מתלבש בעשר ספירות דאצילות. הוא מסביר כיצד ביטול עמוק ממשיך אור נעלה יותר

הערת קה”ת

לקמן שה”ש מו, ב.

75 ועמש”ל ע”פ בן חכם

ההערה מזהה את המאמר שאליו מתכוון הטקסט באומרו ”לעיל”

הערת קה”ת

סד”ה ושאתם הבי. [כ]. וראה גם לעיל פב, א.

76 בן חכם

המראה מקום של קה”ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה”ת

משלי י פסוק טו, ופסוק כ.

77 **בן חכם ישמח אב**
 | "בן חכם ישמח אב". הטקסט מפנה למאמר קודם המבוסס על פסוק זה.
 משלי י':א' Proverbs 10:1
 משלי י' אמו:
 The proverbs of Solomon. A wise son maketh a glad father;
 but a foolish son is the grief of his mother.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 **בן חכם ישמח אב**
 | אותן מילים מופיעות שוב במשלי, כפי שמציינת הערת קה"ת
 משלי ט"ו:כ' Proverbs 15:20
 בן חכם ישמח אב וכסיל אדם בוזה אמו:
 A wise son maketh a glad father; But a foolish man despiseth
 his mother.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 **אני היום ילדתיך**
 | "אני היום ילדתיך". פועל הלידה, פעולה של אם, מראה את גילוי מדרגת
 ה"אב" באופן הקרוב של האם.
 Psalms 2:7
 תהילים ב':ז
 אֶסְפָּרָה אֶל־חֵק הַיָּמִים אֶמְרֶי־אֱלֹהִים בְּנֵי אֶתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ:
 I will tell of the decree: The L-RD said unto me: 'Thou art My
 son, this day have I begotten thee.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
 הערת קה"ת
 תהלים ב, ז.

80 **עצרת תהיה לכם**
 | שמיני עצרת הוא "עצרת תהיה לכם", הנדרש כתנועה מלמטה למעלה
 במדבר כ"ט:ל"ה Numbers 29:35
 ביום השמיני עצרת תהיה לכם כלימלאכת עבדה לא תעשו:
 On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall
 do no manner of servile work;
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 **תורה שבכתב היא בחי אב**
 | הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד
 Iggeres HaKodesh.
 הערת קה"ת
 כל הענין נמצא גם באגה"ק סי' כט. תו"א פ, א. יהל אור ע' תשמא.

82 **אני תורתך שעשעתי**
 | "אני תורתך שעשעתי". אדמו"ר הזקן מפרש את הפועל כפועל יוצא:
 היהודי עושה את התורה לתענוג
 Psalms 119:70
 תהילים קי"ט:ע'
 טַפֵּשׁ כַּחֲלֵב לִבִּי אֲנִי תוֹרַתְךָ שְׁעִשְׁעֵתִי:
 Their heart is gross like fat; But I delight in Thy law.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
 הערת קה"ת
 תהלים קיט, ע.

83 **ואהיה שעשועים**
 | התורה אומרת "ואהיה [לפניו] שעשועים". הדבר מראה שהתורה היא מקור

לתענוג אלוכי.
 משלי ח':ל' Proverbs 8:30
 וְאֶהְיָ אֶצְלוֹ אֱמוּן וְאֶהְיָ שְׁעִשְׁוּעִים יוֹם יוֹם מִשְׁחָקָת לִפְנָיו בְּכָל־עֵת:
 Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight,
 Playing always before Him,
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
 הערת קה"ת
 משלי ח, ל.

84 **בדי"ה ואהיה אצלו אמון**
 | המאמר שאליו מפנה הטקסט בעניין "ואהיה שעשועים"
 הערת קה"ת
 לעיל פ' במדבר.

85 **חכמה . . כח מ"ה**
 | הזוהר דורש את המילה חכמה כ"כוח מה". הדבר מציין את מדרגת הביטול
 העצמי שבחכמה.
 Zohar III, 34a
 זח"ג לד, זח"ג
 הערת קה"ת
 זח"ג לד, א. הקי' ת"ז בתחלתה. שם תס"ה. ובכ"מ.

86 **דאורייתא מחכמה נפקת**
 | התורה יוצאת מחכמה. המשכת אור אין סוף לתוך החכמה היא הנותנת
 לתורה את תענוגה.
 Zohar II, 121a
 זח"ב קכא, זח"ג
 Zohar III, 81a
 זח"ג פא, זח"ג
 הערת קה"ת
 זח"ב קכא, א. וראה שם פה, א. זח"ג פא, א.

87 **מאת ה' היתה זאת**
 | "מאת ה' היתה זאת, היא נפלאת בעינינו". כל ביטוי נקרא כשלב בגילוי
 החכמה.
 Psalms 118:23
 תהילים קי"ח:כ"ג
 מֵאֵת ה' הִיְתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ:
 This is the L-RD'S doing; It is marvellous in our eyes.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
 הערת קה"ת
 תהלים קיח, כג. קטע מובא באוה"ת ויקרא כרך ג ע' תתסז.

88 **ה' בחכמה יסד**
 | "הוי בחכמה יסד ארץ". הפסוק קושר בין שם הוי' לחכמה, ה"אב"
 משלי ג':י"ט Proverbs 3:19
 ה' בְּחִכְמָה יִסַּד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבְנוּנָה:
 The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding
 He established the heavens.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
 הערת קה"ת
 משלי ג, יט.

89 **היא בחי אב שממשיך בבחי ריחוק**
 | התמליל השני מוסיף שכל קרבתו של הילד היא לאמו ולא לאביו, הרחוק
 ממנו, כפי שאומרים חז"ל בקידושין על "כבד את אביך ואת אמך" ועל "איש
 אמו ואביו תיראו"
 הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ה שם ס"ע תתקסו בנוסחא שני: "שכל התקרות הבן הוא אל האם ולא אל האב שהוא מרוחק ממנו (כמארו"ל מסי קדושין ע"פ כבוד את אביך ואת אמך וכתוב איש אמו ואביו תראו כו' ע"ש)".

90 בד"ה האזינו השמים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לעיל עא, ג.

91 בד"ה להבין פי הפסוק מי אל כמוך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לעיל סא, א.

92 שאז בנעילה אומרים ה' הוא האלקים . . לפני ה' . . זוכים להיות אז תתענג

Maamarei Admur HaZaken 5565: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ה שם ע' תתקסו בנוסחא שני: "והנה אחר שנתעלו בני" בנעילה דיו"כ לפני ה' אל מהותו ועצמותו עד ששם נעשה הוי' בחי' אלקים . אזי נעשה אח"כ בחי' התגלות חסדים עליונים מלמעלה למטה בחג הסוכות שהוא בחי' וימינו תחבקני שהוא ההכנה לש"ע שהוא בחי' שמחת תורה כו".

93 שמע בני מוסר אביך

הקטע מופיע למטה. Proverbs 1:8 המילים כאן מצטטות את

משלי א:ח: Proverbs 1:8

שְׁמַע בְּנִי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאַל־תִּטַּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ:

Hear, my son, the instruction of thy father, And forsake not the teaching of thy mother;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי א, ח.

94 אביך . . בכתב . . בע"פ

איגרת הקודש כ"ט מביאה פירוש זה בשם הזוהר; ההערה מציינת שמקור הזוהר לא נמצא שם

הערת קה"ת

כ"ה במדרש משלי (סי' א). וע"ל ר"פ בשלח ד"ה ראו (א, סע"א). בזח"ב (ערו, ב) בהשמטות. וע' באגה"ק (סי' כט) ב' זוהר אל ל"מ. וע' במטה משה שער ג ב' מארו"ל מוסר אביך תושב"כ תורת אמן תושבע"פ. וע' זח"ב (פה, א) מוסר אביך דא הוא חכמה ואל תטוש תורת אמן דא הוא בינה. ובזח"ג (רצ, א) חכמה אב בינה אם, יעו"ש. [כ].

95 כל עיקר ההלכות מבוארות יפה בתושבע"פ

Or HaTorah: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

קטע באוה"ת בראשית כרך ב רו, ב. ראה סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 477 הערה 18.

96 בתשב"כ הן נרמזות ברמז בעלמא

ביאור מקביל לכך שההלכות נרמזות בלבד בתורה שבכתב ומתבארות בתורה שבעל פה

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' כט דף קנ, ב. תוי"א נו, ד.

שמאירה בבחי' ריחוק וכמ"ש בזהר פי שמות

Or HaTorah: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

וראה אוה"ת ענינים ע' קעט: "ממ"ש במק"מ פי שמות בדף י"ב . . כל אורות אבא הם מרוחק ולא מקרוב" ושם מציין לכאן.

98 בד"ה היום הזה בפי תבוא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לעיל מא, ג.

99 אמרתי אחכמה

הקטע מופיע למטה. Ecclesiastes 7:23 המילים כאן מצטטות את

קהלת ז':כ"ג Ecclesiastes 7:23

כָּל־זֶה נִסִּיתִי בְּחָכְמָה אֲמַרְתִּי אֲחַכְמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי:

All this have I tried by wisdom; I said: 'I will get wisdom'; but it was far from me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז, כג.

100 בינה רחובות הנהר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ע"ל ר"פ ראה ונ' מזו"ח"ג (קמב, א). [כ]. ראה קהלת יעקב מערכת רחובות הנהר.

101 אם הבנים שמחה

הקטע מופיע למטה. Psalms 113:9 המילים כאן מצטטות את

תהילים קי"ג:ט: Psalms 113:9

מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבֵּית אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּ־קָה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ט.

102 בשמחה ובטוב לבב

הקטע מופיע למטה. Deuteronomy 28:47 המילים כאן מצטטות את

דברים כ"ח:מ"ז Deuteronomy 28:47

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עֲבַדְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵב מִרְבִּי כָל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, מז.

103 עצרת לה"א

היום השביעי של פסח הוא "עצרת לה' אלקיך", גילוי מלמעלה למטה

דברים ט"ז:ח: Deuteronomy 16:8

שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבֵיזִים הַשְּׂבִיעִי עֲצֶרֶת הָאֱלֹהִים לֹא תַעֲשֶׂה מִלְאָקָה:

Six days thou shalt eat unleavened bread; and on the seventh day shall be a solemn assembly to the L-RD thy G-d; thou shalt do no work therein.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

דברים טו, ח.

פסוק 12

כאיש אשר אמו תנחמו

ה' מבטיח לנחם את ישראל כאם המנחמת את ילדה. אדמו"ר הזקן מבחין בין ה"אם" לבין גילוי אנכי בעתיד.

ישעיהו ס"ו:13 Isaia 66:13

כַּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ תִנְחַמּוֹ כֵּן אֲנֹכִי אֲנַחֲמָכֶם וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמּוּ:

As one whom his mother comforteth, So will I comfort you; and ye shall be comforted in Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

ישע"י סו, יג.

בדי"ה לבאר ענין קיי"ס

ההערה מציינת היכן נדפס המאמר "לבאר ענין קריעת ים סוף"

הערת קה"ת

מאמרי אדה"צ פרשיות ח"א ע' רסה. וראה לעיל פ' צו יז, א.

ונהר יוצא

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". הנהר הוא ההמשכה הגלויה; עדן הוא המקור הנסתר שלה.

בראשית ב':10 Genesis 2:10

וְנָהָר יֵצֵא מִעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת-הַגֶּן וּמִשָּׁם יֵפְרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

בראשית ב, י.

עדן . . שע"י נאמר (ישע"י סד, ג. — כ) עין לא ראתה

התלמוד מיישם את "עין לא ראתה" על עדן, שאף עין לא ראתה. כאן הדבר מראה שעדן הוא המדרגה שתתגלה לעתיד.

ברכות ל"ד ב:כ"ד-כ"ה Berakhot 34b:24-25

מאי "עין לא ראתה"? אמר רבי יהושע בן לוי: זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. רבי שמואל בר נחמני אמר: זה עדן, שלא שקטה בו עין כל בריה. שמואל תאמר: אדם הראשון היכן היה? בגן.

What is the significance of "No eye hath seen" etc.? R. Joshua b. Levi said : It refers to the wine preserved in the grape from the six days of creation. R. Samuel b. Nahmani said : It refers to Eden, upon which the eye of no creature has gazed. Perhaps thou wilt ask : Where, then, was Adam ? In the Garden.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב. ראה אגה"ק סי' ה.

עין לא ראתה

"עין לא ראתה אלקים זולתך". הפסוק מוסב על עדן, המקור שמעבר לכל תפיסה.

ישעיהו ס"ד:3 Isaia 64:3

וּמַעוֹלָם לֹא-שָׁמְעוּ לֹא הָאֲזִינוּ עֵין לֹא-רָאָתָה אֱלֹקִים זֹלָתְךָ יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה-לוֹ:

And whereof from of old men have not heard, nor perceived by the ear, neither hath the eye seen a G-d beside Thee, who worketh for him that waiteth for Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ומעין מבית ה' יצא

לעתיד לבוא יצא מעין מבית ה'. הפסוק מתאר את גילוי עדן העתידי.

יואל ד':18 Joel 4:18

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִשְׁפּוּ הַהָרִים עֲסִיס וְהַגְבָּעוֹת תִּלְכְּנָה חֶלֶב וְכָל-אֲפִיקֵי הַהֹרֶה יִלְכוּ מֵיָם וּמַעַיִן מִבֵּית ה' יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת-נַחַל הַשְּׂטִיִּם:

And it shall come to pass in that day, That the mountains shall drop down sweet wine, And the hills shall flow with milk, And all the brooks of Judah shall flow with waters; And a fountain shall come forth of the house of the L-RD, And shall water the valley of Shittim.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

יואל ד, יח.

בביאור ע"פ ששים המה מלכות

הקטע מסביר שכאשר ישראל ממשיכים למטה את אור אין סוף כפי שהוא בעולמות העליונים, העליונים והתחתונים מתאחדים בשלמות ("תמתי", "תמתי"). הדבר מקביל לרעיון כאן שהמקור הנסתר יאיר מקרוב למטה.

הערת קה"ת

לקמן ש"ש לט, א.

ששים המה מלכות

"ששים המה מלכות". תחילתו של מאמר נוסף שאליו מפנה הטקסט

שיר השירים ו':8 Song of Songs 6:8

שָׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמָנִים פִּילָגִשִׁים וְעַלְמוֹת אֵין מְסֻפָּר:

There are threescore queens, And fourscore concubines, And maidens without number.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בדי"ה קמיפלגי במתיבתא דרקיע

המאמר מסביר את הדיון בבית המדרש של מעלה שבו רבא בר נחמני הכריע, ומייחס את שורש נשמתו, כמו נשמת משה, לאור המקיף המאירה בפנימיות; הוא מפנה גם לדיון בעדן בביאור על קריעת ים סוף.

הערת קה"ת

לעיל פ' תוריע כד, ג.

קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא אם בהרת קדמה

הסיפור על בית המדרש של מעלה שדן בהלכה של צרעת. הטקסט מפנה למאמר המבוסס עליו בעניין גילוי עדן.

בבא מציעא פ"ו א:ו'-7 Bava Metzia 86a:6-7

אֲתִיּוּה לְקַמְיָה, עֵינִי לְאֶדְרוֹנָא וְטַרְקִיָּה לְבָבָא בְּאַנְפִּיָּה. בְּעָא רַחֲמֵי, פֶּרַק אֲשִׁיתָא עֶרַק וְאֹזַל לְאַגְמָא. הָוָה יְחִיב אֲגִירְדָּא דְדֻקוּלָּא וְקָא גְרִיס. קָא מִיפְלָגִי בְּמִתִּיבְתָּא דְרַקִּיעָא: אִם בְּהֶרֶת קוּדְמָתָא לְשַׁעַר לָכֵן - טַמָּא,

ואם שער לבן קודם לבהרת - טהור. ספק - הקדוש ברוך הוא אומר: טהור, וכולהו מתיבתא דרקינא אמרי: טמא. ואמרי: מאן נוכח? נוכח רבה בר נחמני. דאמר רבה בר נחמני: אני יחיד בנגעים, אני יחיד באהלות.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

114 בד"ה כי אברהם לא ידענו

המאמר שאליו מפנה הטקסט, בשם פרי עץ חיים, בעניין פורים ויום הכיפורים שהם בדרגה אחת.

הערת קה"ת

תו"א צג, א.

115 כי אברהם לא ידענו

"כי אברהם לא ידענו". פתיחת מאמר נוסף המצוטט בטקסט

ישעיהו ס"ג:ט"ז Isaiah 63:16

כִּי־אַתָּה אֲבִינוּ כִּי אֲבֵרָהֶם לֹא יָדַעְנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יָכִירוּ אֶתָּה ה' אֲבִינוּ גִּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמָךְ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 כבד פה

משה אומר שהוא "כבד פה וכבד לשון". אדמו"ר הזקן קושר זאת לשורשו של משה בחכמה עילאה.

שמות ד':י"ד Exodus 4:10

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהִי בִּי אֲדֹנִי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִי גַם מִתְמוּל גַּם מִשְׁלֶשֶׁם גַּם מֵאֵז דְּבָרָךְ אֲלֵי־עֲבָדְךָ כִּי כְבֹד־פֶּה וּכְבֹד־לָשׁוֹן אֲנִי:

And Moses said unto the L-RD: 'Oh L-rd, I am not a man of words, neither heretofore, nor since Thou hast spoken unto Thy servant; for I am slow of speech, and of a slow tongue.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 כבד פה . . תושב"כ

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

זח"ג (כח, רע"א). [כ].

118 כבד פה לגבי אורייתא דבע"פ וכבד לשון לגבי תשב"כ

הערת קה"ת מביאה את הזוהר הזה לפירוש "כבד פה" ו"כבד לשון" של משה כתורה שבעל פה ותורה שבכתב.

ספר זוהר, צו י"ע-י"א פ"ד 84:11-74:10 Zohar, Tzav 10:74-11:84

119 ונחנו מה

"ונחנו מה" של משה ואהרן, סימן לביטול העצמי של החכמה

שמות י"ז:ז Exodus 16:7

וּבֹקֶר וַיֹּאדָּתֶם אֶת־כְּבוֹד ה' בְּשִׁמְעוֹ אֶת־תְּלַגְתֵּיכֶם עַל־יְהוָה וַנִּחְנֶה מֶה כִּי תִלְיִנוּ עָלֵינוּ:

and in the morning, then ye shall see the glory of the L-RD; for that He hath heard your murmurings against the L-RD; and what are we, that ye murmur against us?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

120 ואנכי אהיה עם פיה

ה' מבטיח להיות עם פיו של משה. אנכי, עצמותו של ה', ממשיך את החכמה אל תוך הדיבור.

שמות ד':י"ב Exodus 4:12

וְעַתָּה לֵךְ וְאֲנִי אֶהְיֶה עִם־פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תִּדְבֹּר:

Now therefore go, and I will be with thy mouth, and teach thee what thou shalt speak.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

121 ארוממך הוי' כי דליתני

"ארוממך ה' כי דליתני". פתיחת מאמר נוסף המצוטט בטקסט

תהילים ל"ב:ב Psalms 30:2

אֲרֹמְמָךְ ה' כִּי דִלִיתִנִּי וְלֹא־שִׁמְחָתָ אִיבִי לִי:

I will extol thee, O L-RD, for Thou hast raised me up, and hast not suffered mine enemies to rejoice over me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

122 כפי' בהעלותך בענין השליו

שם שומן השלו הוא חכמה (שמן), בחינת מה ואין, המתפשט בבשר, שהוא גבורה ו"יש"; "היד ה' תקצר" פירושו שביטול החכמה העילאה יכול להימשך אפילו בבשר. הדבר מקביל להמשכת החכמה העילאה כדי שתאיר למטה.

הערת קה"ת

לעיל פ' בהעלותך לב, רע"א.

123 סד"ה וידבר אלקים אל משה

המאמר בפרשת וארא שאליו מפנה הטקסט, על "והייתי לכם לאלקים": הוי' עצמו שורה במדרגת אלקים

הערת קה"ת

תו"א נו, ד.

124 וידבר אלקים אל משה

פתיחת המאמר בפרשת וארא שאליו מפנה הטקסט

שמות ו':ב Exodus 6:2

וַיִּדְבֹּר אֱלֹקִים אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה':

And G-d spoke unto Moses, and said unto him: 'I am the L-RD;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

125 והייתי לכם לאלקים

"והייתי לכם לאלקים". הכתוב מתפרש כהשראת הוי' עצמו על ישראל באופן של אלקים

שמות ו':ז Exodus 6:7

וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹקִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' וְאֶלְקֵיכֶם הַמּוֹצִיאִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלוֹת מִצְרָיִם:

and I will take you to Me for a people, and I will be to you a G-d; and ye shall know that I am the L-RD your G-d, who brought you out from under the burdens of the Egyptians.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 והיה הוי' לי לאלקים

נדרו של יעקב בבית אל, המתפרש כאותו אופן: הוי' עצמו נעשה לו

לאלקים.

בראשית כ"ח:כ"א Genesis 28:21

וְשָׁבְתִי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֵלִיקִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall the L-RD be my G-d,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 מאת הוי' היתה זאת

הפסוק שבואר בסעיף הקודם, המשווה כאן לתפילת יעקב.

תהילים ק"ח:כ"ג Psalms 118:23

מֵאֵת ה' הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ:

This is the L-RD'S doing; It is marvellous in our eyes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 זכור את יום השבת לקדשו

הדיבר הרביעי. הטקסט מפנה למאמר עליו בפרשת יתרו.

שמות כ"ח:Exodus 20:8

זְכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ:

Remember the sabbath day, to keep it holy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

129 זכור ושמור בד"א נאמרו

התלמוד מלמד ש"זכור" ו"שמור" נאמרו בדיבור אחד. המאמר המצוטט מסביר זאת בגילוי אנכי, שלמעלה מהשתלשלות

שבועות כ' ב:ש"י-Shevuot 20b:9-10

מידי איריא?! הא כדאיתא, והא כדאיתא. ומאי "דבר אחד הוי"? דבדיבור אחד נאמרו, כדתנא: "זכור" ו"שמור" בדיבור אחד נאמרו - מה שאין יכול להפך לדבר, ומה שאין האזון יכול לשמוע. בשלמא התם בדיבור אחד נאמרו, כדבר אחד בר אהבה - דאמר רב אהבה: נשים תיבות בקידוש היום דבר תורה, דאמר קרא "זכור" ו"שמור" - כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו נמי בזכירה. אלא הכא למאי ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

130 עין בעין יראו

"עין בעין יראו" כשישוב ה' לציון. הפסוק מתאר ראייה ישירה בעתיד של מה שנמצא כעת מעבר להשגה.

ישעיהו נ"ב:ח:Isaiah 52:8

קול צפיק נשא קול יחדו ירגנו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 היד ה' תקצר

תשובת ה' למשה בעניין השלול. הטקסט מפנה לדיון בה בלקוטי תורה.

במדבר י"א:כ"ג Numbers 11:23

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה הֲיָד ה' תִּקְצָר עִתָּה תִּרְאֶה דְבָרִי אִם־לֹא:

And the L-RD said unto Moses: 'Is the L-RD'S hand waxed short? now shalt thou see whether My word shall come to pass unto thee or not.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 פסקה

132 כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים

הנבואה שידעת ה' תמלא את הארץ כפי שהמים מכסים את הים. "ים" ההכמה הנסתרית יתגלה בארץ.

ישעיהו י"א:ט"ז Isaiah 11:9

לֹא־יָרְעוּ וְלֹא־יִשְׁחִיתוּ בְּכָל־הָרַר קִדְּשִׁי כִּי־מְלֵאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת־Havayah כַּמִּים לַיָּם מְכַסִּים:

They shall not hurt nor destroy In all My holy mountain; For the earth shall be full of the knowledge of the L-RD, As the waters cover the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

133 וחסידיך ירגנו

"וחסידיך ירגנו". שאלת הזוהר על הפסוק הזה היא נושא המאמר שאליו מופנית ההפניה.

תהילים קל"ב:ט"ז Psalms 132:9

כְּהִנֵּה יִלְבָּשׁוּ־צֶדֶק וְחֲסִידֶיךָ יִרְגְּנוּ:

Let Thy priests be clothed with righteousness; And let Thy saints shout for joy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 פסקה

134 זה היום עשה ה'

"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו". הרבי הזקן מפרש את "היום" כתשובה, שהיא "עושה" את הוי'

תהילים ק"ח:כ"ד Psalms 118:24

זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה ה' נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בּוֹ:

This is the day which the L-RD hath made; We will rejoice and be glad in it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיח, כד.

135 כמו שאמר משיח לריב"ל כששאלו אימתי קאתי מר

רבי יהושע בן לוי שואל את משיח מתי יבוא, והוא משיב "היום", כלומר: "היום אם בקולו תשמעו".

סנהדרין צ"ח א:ט"ז-Sanhedrin 98a:16-17

אמר לקה: אימת אתי משיח? אמר לקה: זיל שיליה לדידיה. והיכא יתיב? אפיתחא דרומי. ומאי סימניה? יתיב ביני עניי סוכלי חללים, וכולן שרו ואסירי בחד זימנא, איהו שרי חד ואסיר חד. אמר: דילמא מבצענא דלא איעכב. אזל לגביה. אמר לקה: שלום עליך רבי ומורי! אמר לקה: שלום עליך בר ליאוי. אמר לקה: לאימת אתי מר? אמר לקה: היום. אתא לגבי אליהו. אמר לקה: מאי אמר לך? אמר לקה: שלום עליך בר ליאוי. אמר לקה: אבטקה לה ולאבוה לעלמא ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין צח, א.

136 היום אם בקולי תשמעו

"היום אם בקולו תשמעו". הפסוק שזומד מאחורי תשובת משיח, ונקרא

ביומו תתן

הדין על תשלום לשכיר "ביומו". רעיא מהימנא קושר אותו לעניין "היום"

דברים כ"ד:ט"ו Deuteronomy 24:15

ביומו תתן שכרו ולא יתבוא עליו השמש כי עני הוא ואֵליו הוא נשא את־נפשו ולא יקרא עליך אֱלֹהֵי הַיָּהוָה כִּי חָטָא:

In the same day thou shalt give him his hire, neither shall the sun go down upon it; for he is poor, and setteth his heart upon it: lest he cry against thee unto the L-RD and it be sin in thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כי תשמע בקול

"אם תשמע בקול". פתיחת המאמר על מה שמלוּבש בקול

דברים י"ג:ט"ט Deuteronomy 13:19

כי תשמע בקול ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמֹּר אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ:

when thou shalt hearken to the voice of the L-RD thy G-d, to keep all His commandments which I command thee this day, to do that which is right in the eyes of the L-RD thy G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בעצם היום הזה נמול אברהם

"בעצם היום הזה נמול אברהם". פתיחת מאמר נוסף שאליו מפנה הטקסט

בראשית י"ז:כ"ו Genesis 17:26

בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אֶבְרָהָם וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ:

In the selfsame day was Abraham circumcised, and Ishmael his son.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

היד הגדולה אשר עשה הוי' במצרים

"היד הגדולה אשר עשה הוי' במצרים". הטקסט מפנה למאמר העוסק בכך

שמות י"ד:ל"א Exodus 14:31

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה הַגָּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת־ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוּ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כל אשר חפץ ה' עשה

"כל אשר חפץ ה' עשה". הפסוק נקרא כתיאור רצון ה', שלמעלה מהכול, הממשיך את שם הוי'

תהילים קל"ה:ו Psalms 135:6

כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ ה' עָשָׂה בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ בְּיָמַיִם וּכְלִי־תְהוֹמוֹת:

Whatsoever the L-RD pleased, that hath He done, In heaven and in earth, in the seas and in all deeps;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קל"ה, ו.

נעוץ תחלתן בסופן

"נעוץ תחלתן בסופן". המדרגה העליונה ביותר מאירה בעולם התחתון

כביטוי לכוחה של התשובה

תהילים צ"ה:7 Psalms 95:7

כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ וְאֶנְחֲנוּ עִם מְרֻעֵיתוֹ וְצִוּ הַיּוֹם אִם־בִּקְלוֹ תִשְׁמָעוּ:

For He is our G-d, And we are the people of His pasture, and the flock of His hand. To-day, if ye would but hearken to His voice!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צה, ז. בסה"מ תקס"ה שם ע' תתקעד נוסף: "(דלא מילתא דבדיחותא א"ל על שאלתו אימתי אתי מר, והשיב לו היום כר, אלא קושטא קאמר שרמו לו במלתו היום, היום הידוע וד"ל)". וראה שם ע' תתקעה. וראה באוה"א כן ע' איתתה בקיצור ג' שמביא ענין הנ"ל.

זכרון ליום ראשון

137

"זכרון ליום ראשון" שבתפילת ראש השנה, המובא בגמרא. כאן "היום הראשון" הוא המדרגה הקודמת לכל ההשתלשלות

ראש השנה כ"ז א:ט"ו-ט"ז Rosh Hashanah 27a:15-16

שָׁנָה יוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַקְיעָה וּלְבִרְכּוֹת וְכוּ'. אֲמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: כְּמָאן מְצַלְיָנָא הָאֵידֶנָּא "זֶה הַיּוֹם תַּחֲלַת מְעֻשֵׁיךָ וְזֶכְרוֹן לַיּוֹם רִאשׁוֹן", כְּמָאן — כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר: בְּתַשְׁרִי נִבְרָא הָעוֹלָם. מִתִּיב רַב עֲיָנָא: שָׁנָה יוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַקְיעָה וּלְבִרְכּוֹת, וְהָאֵיכָּא "זֶה הַיּוֹם תַּחֲלַת מְעֻשֵׁיךָ וְזֶכְרוֹן לַיּוֹם רִאשׁוֹן", דְּכִרְאֵשׁ הַשָּׁנָה אֵיתָא, וּבִיּוֹבֵל לֵיתָא! כִּי קֵתָנִי — אֲשָׁאֲרָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

והיה מספר בניי

138

"והיה מספר בני ישראל...". פתיחת המאמר המצוטט

הושע ב':א Hosea 2:1

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לָהֶם לֹא־עָמִי אַתֶּם יֹאמְרוּ לָהֶם בְּנֵי אֱלֹהִי:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living G-d.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כי גדול יום יזרעאל

139

"כי גדול יום יזרעאל". המאמר המצוטט מסביר את משמעותו של "יום גדול" זה

הושע ב':2 Hosea 2:2

וְנִקְבְּצוּ בְנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יִתְּדוּ וְשָׁמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֵאל:

And the children of Judah and the children of Israel shall be gathered together, and they shall appoint themselves one head, and shall go up out of the land; for great shall be the day of Jezreel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ביותר.

ספר יצירה א':17 Sefer Yetzirah

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלחת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

146 ר"א בן דורדיא שקנה עולמו בשעה א'

סיפורו של רבי אלעזר בן דורדיא, שתשובתו השלמה זכתה אותו בעולם הבא בשעה אחת. הסיפור ממחיש את כוחה הייחודי של התשובה בעולם הזה.

עבודה זרה י"ז א':12 Avodah Zarah 17a

ומעבירה לא? והתנא: אמרו עליו על רבי אלעזר בן דורדיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים, והיתה נוטלת כיס דינרין בשכרה. נטל כיס דינרין והלה ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הגל דבר הפיחה, אמרה: כשם שהפיחה זו אינה חוזרת למקומה, כך אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת

ע"ז יז, א.

147 וכל צדיק יש לו מדור בפ"ע

הגמרא אומרת שלכל צדיק ניתן מדור לפי כבודו. בעולם הבא מקומה של כל נשמה קבוע.

שבת קנ"ב א':13 Shabbat 152a

"פי הולך האדם אל בית עולמו", אמר רבי יצחק: מלמד שכל צדיק וצדיק נותנין לו מדור לפי כבודו. משל למלה שנקנס הוא ונכדיו לעיר, כשהו נקנסין — כולן בשער אחד נקנסין, כשהו לגין — כל אחד ואחד נותנין לו מדור לפי כבודו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת

רות רבה ג, ד. תנחומא (בוכר) אמור ט. וראה שבת קנב, א.

148 בד"ה צו את בניי

המאמר מסביר שבעולם הזה יש לאדם בחירה חופשית, וגם לאחר שחטא הוא יכול לשוב בתשובה; ואילו בעולם הבא אין בחירה חופשית, והאדם נשאר כפי שנמשך בעולם הזה. בכך מתבססת הטענה שתשובה אפשרית רק כאן.

הערת קה"ת

לעיל פי פנחס עה, ג.

149 צו את בניי כו' את קרבני לחמי

"צו את בני ישראל ... את קרבני לחמי". פתיחת המאמר המצוטט על הבחירה החופשית בעולם הזה ולא בעולם הבא.

במדבר כ"ח:2 Numbers 28

צו את־בני יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי לְחָמִי לְאִשֵּׁי יְיָ נִחְיִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

150 אני היום ילדתיך

"אני היום ילדתיך". דווקא "היום", בעולם הזה, האין נעשה אני

תהילים ב':7 Psalms 2

אֶסְפָּרָה אֶל־חֵק Havaayah אֶמְרֵ־אֱלִי בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדָתִיךָ:

I will tell of the decree: The L-RD said unto me: 'Thou art My son, this day have I begotten thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

תהלים ב, ז. וראה ביהל אור שם. בסה"מ תקס"ה שם בבי הנחות מבוואר בענין שתי "ילדתיך" הוא לשון נקבה ע"ש עי' תתקעב.

151 ונפלאות היא בעינינו

"נפלאות היא בעינינו". כאן הדברים מזוהים עם "זה היום", מדרגת התשובה.

תהילים קי"ח:23 Psalms 118

מֵאֵת ה' הִיְתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ:

This is the L-RD'S doing; It is marvellous in our eyes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

152 ודף ר"ג ע"ב

קטע שני בפרשת בלק על אותו פסוק.

ספר זוהר, בלק לי:שלי"ו-ל"ב:שמ"ה Zohar, Balak 30:336-32:345

153 בפי אמור (תחלת דף ק"ה)

הזוהר בפרשת אמור על "זה היום עשה הוי"

ספר זוהר, אמור מ"ד:רפ"ה-מ"ה:ר"צ Zohar, Emor 44:285-45:290

154 לפני הוי' תטהרו

הפסוק של יום הכיפורים: "לפני הוי' תטהרו". כל עניינו של שמיני עצרת נובע מתשובה זו.

ויקרא ט"ז:30 Leviticus 16

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

155 ופי' בחקתי דף קי"ד ע"ב

הזוהר בפרשת בחוקותי, המובא גם הוא בעניין "זה היום עשה הוי"

ספר זוהר, בחקותי ט:ל"ו-י"א:מ"ד Zohar, Bechukotai 9:36-11:44

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0. ביאורים והערות המקורות. CC BY 4.0. תרגום.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch) בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/likutei-torah/shemini-atzeres/2/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק